

1054 Budapest, Alkotmány u. 5.
Levélcím: 1391 Budapest 62. Pf.: 211.
Telefon: (06-1) 472-8865
Ügyszám: VJ/41/2021.
Iktatószám: VJ/41-107/2021.

Nyilvános változat!

A Gazdasági Versenyhivatal eljáró versenytanácsa a(z)

- Nagy és Kiss Ügyvédi Iroda (1054 Budapest, Szabadság tér 7., Bank Center Irodaház, Citi torony, 6. em.; Eüsztv. (cégkapu) elérhetősége: 18118607) által képviselt **MKB Bank Nyrt.** (1056 Budapest, Váci utca 38.) mint a Budapest Hitel- és Fejlesztési Bank Zrt. jogutódja,
- Dr. Szántó Tibor Ügyvédi Iroda (Eüsztv. (cégkapu) elérhetősége: 19286622) által képviselt **CIB Bank Zrt.** (1027 Budapest, Medve utca 4-14.),
- Wallacher Ügyvédi Iroda (Eüsztv. (cégkapu) elérhetősége: 18150849) által képviselt **Erste Bank Hungary Zrt.** (1138 Budapest, Népfürdő utca 24-26.),
- Hegyemei-Barakonyi és Társa Baker & McKenzie Ügyvédi Iroda (1051 Budapest, Dorottya utca 6.; Eüsztv. (cégkapu) elérhetősége: 12344149) által képviselt **Kereskedelmi és Hitelbank Zrt.** (1095 Budapest, Lechner Ödön fasor 9.),
- Andrékó Ferenczi Kinstellar Ügyvédi Iroda (1054 Budapest, Széchenyi rakpart 3.; Eüsztv. (cégkapu) elérhetősége: 18097577) által képviselt **Raiffeisen Bank Zrt.** (1054 Budapest, Akadémia utca 6.),
- Kende, Molnár-Bíró, Katona Ügyvédi Társulás, Molnár-Bíró Ügyvédi Iroda (1118 Budapest, Villányi út 47.; Eüsztv. (cégkapu) elérhetősége: 18106462) által képviselt **UniCredit Bank Hungary Zrt.** (1054 Budapest, Szabadság tér 5-6.)

eljárás alá vont vállalkozások ellen gazdasági versenyt korlátozó megállapodás tilalmának tárgyában folytatott VJ/74/2011. számú versenyfelügyeleti eljárásban született határozat részleges hatályon kívül helyezése és az ezt követően lefolytatott VJ/20/2017. számú versenyfelügyeleti eljárásban hozott határozat hatályon kívül helyezése folytán indult megismételt eljárásban – tárgyaláson kívül – meghozta az alábbi

h a t á r o z a t o t .

Az eljáró versenytanács a VJ/74/2011. számú ügyben jogerősen megállapított jogsértésért

- az MKB Bank Nyrt.-vel mint a Budapest Hitel- és Fejlesztési Bank Zrt. jogutódjával szemben 143.700.000 Ft, azaz száznegyvenhárommillió-hétszázézer forint,
- a CIB Bank Zrt.-vel szemben 318.400.000 Ft, azaz háromszáztizennyolcmillió-négyszázézer forint,
- az Erste Bank Hungary Zrt.-vel szemben 537.100.000 Ft, azaz ötszázharminchétmillió-egyszázézer forint,

- a Kereskedelmi és Hitelbank Zrt.-vel szemben 395.200.000 Ft, azaz háromszázkilencvenötmillió-kétszázézer forint,
- a Raiffeisen Bank Zrt.-vel szemben 305.000.000 Ft, azaz háromszázötmmillió forint,
- az UniCredit Bank Hungary Zrt.-vel szemben 97.900.000 Ft, azaz kilencvenhétmillió-kilencszázézer forint

bírságot szab ki, amely összeget a kötelezett a Magyar Államkincstár 10032000-01037557-00000000 számú versenyfelügyeleti bírságszámlája javára köteles megfizetni a határozat közlésétől számított 30 napon belül. Befizetéskor a közlemény rovatban feltüntetendő az eljárás alá vont neve, a versenyfelügyeleti eljárás száma, a befizetés jogcíme (versenyfelügyeleti bírság). Ha a kötelezett pénzfizetési kötelezettségének határidőben nem tesz eleget, akkor az adózás rendjéről szóló törvény szerinti késedelmi pótlékkal azonos módon számított mértékű késedelmi pótlékot fizet. A bírság, illetve eljárási költség (és az esetleges késedelmi pótlék) meg nem fizetése esetén a Gazdasági Versenyhivatal megindítja a határozat végrehajtását.

A határozat ellen a kézhezvételtől számított 30 napon belül közigazgatási per indítható. A keresetlevelet a Gazdasági Versenyhivatalnál kell benyújtani elektronikusan az erre rendszeresített űrlap¹ használatával, mely a Gazdasági Versenyhivatal honlapján érhető el. A Gazdasági Versenyhivatal a keresetet az ügy irataival együtt továbbítja a közigazgatási perre hatáskörrel és illetékességgel rendelkező Fővárosi Törvényszéknek. A törvényszék eljárásában a jogi képviselő kötelező.

I n d o k o l á s

I.

A vizsgálat indításának körülményei

1. A Gazdasági Versenyhivatal (a továbbiakban: GVH) 2021. november 4-én versenyfelügyeleti eljárást indított a Budapest Hitel- és Fejlesztési Bank Zrt., a CIB Bank Zrt., az Erste Bank Hungary Zrt., a Kereskedelmi és Hitelbank Zrt., a Raiffeisen Bank Zrt. és az UniCredit Bank Hungary Zrt. (a továbbiakban együttesen: eljárás alá vont vállalkozások) ellen gazdasági versenyt korlátozó megállapodás tilalmának megsértése tárgyában. Az ügyindításra a VJ/74/2011. számú versenyfelügyeleti eljárásban hozott határozat részleges hatályon kívül helyezése és az ezt követő VJ/20/2017. számú megismételt eljárásban született döntés eljárás alá vont vállalkozások vonatkozásában történt megsemmisítése folytán került sor, mivel a Kúria a GVH-t a határozat bírságra vonatkozó rendelkezései körében az eljárás alá vont vállalkozások tekintetében új eljárásra kötelezte.
2. A vizsgáló a vizsgálati jelentést² 2021. december 20-án terjesztette a Versenytanács elé, ezzel az eljárás a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (a továbbiakban: Tpv.) 47. §-ának (2) bekezdése alapján versenytanácsi szakaszba került.

¹ http://www.gvh.hu/data/cms1041089/GVH_gvh_k01_19_01.jar

² VJ/41-31/2021., betekínthető iratváltozat: VJ/41-36/2021., egyes eljárás alá vontak számára betekínthető változatok: VJ/41-32/2021., VJ/41-33/2021., VJ/41-34/2021., VJ/41-35/2021.

3. Az eljáró versenytanács 2022. február 4-én küldte meg az eljárás alá vontaknak előzetes álláspontját,³ amelyre az eljárás alá vontak észrevételeket tettek.⁴ Az eljárás alá vontak tárgyalás tartását nem kérték.
4. Az eljárásba 2022. április 1-jén bevonásra került az MKB Bank Nyrt. (a továbbiakban: MKB Nyrt.) mint a Budapest Hitel- és Fejlesztési Bank Zrt. jogutódja.⁵

II.

Az eljárás alá vontak

II.1. Budapest Hitel- és Fejlesztési Bank Zrt.

5. A Budapest Hitel- és Fejlesztési Bank Zrt. (a továbbiakban: Budapest Bank) az első hazai kereskedelmi bankok között jött létre 1987-ben, a tíz hazai nagybank egyike volt. A bank teljes körű pénzügyi szolgáltatásokat kínált mind a lakosság, mind a vállalatok számára, részben saját maga, részben leányvállalatain (Budapest Alapkezelő Zrt., Budapest Lízing Zrt., Budapest Eszközfinanszírozó Zrt.) keresztül.⁶
6. A Budapest Bank 2020. december 15-től az MKB Nyrt.-vel és a Takarékbankkal együtt a Magyar Bankholding Zrt. csoport tagja. A Magyar Bankholding Zrt. hazai tulajdonú pénzügyi holdingtársaság, amely a Budapest Bank Zrt., az MKB Nyrt. és a Takarékcsoport fúziójának megvalósítását célozza. A társaság 2020. december 15-én kezdte meg tényleges működését, amely immár Magyarország második legnagyobb bankszektora. A három tagbank fúziója 2023-ra valósulhat meg. A Budapest Bank 2022. március 31-i hatállyal beolvadt az MKB Nyrt.-be.⁷
7. A Budapest Bank vállalkozáscsoportjának 2020. évi, a nettó árbevétel helyett a Tptv. 24. § (3) bekezdése alapján figyelembe veendő bevételi tételeinek összege nyilatkozata szerint 110.120.000.000 Ft volt.⁸

³ VJ/41-57/2021., eljárás alá vontak részére betekinhető iratváltozatok: VJ/41-58/2021., VJ/41-59/2021., VJ/41-60/2021., VJ/41-61/2021., betekinhető iratváltozat: VJ/41-62/2021.

⁴ VJ/41-70/2021., VJ/41-72/2021., VJ/41-75/2021., VJ/41-77/2021., VJ/41-78/2021., VJ/41-79/2021., VJ/41-81/2021., VJ/41-86/2021., VJ/41-87/2021.

⁵ VJ/41-96/2021.

⁶ VJ/41-9/2021.

⁷ VJ/41-91/2021.

⁸ VJ/41-55/2021. melléklete

II.2. CIB Bank Zrt.

8. A CIB Bank Zrt. (a továbbiakban: CIB) lakossági és vállalati pénzügyi szolgáltatásokat nyújt. A CIB Hungária Bank Rt. 1988-ban jött létre, majd 1998-ban egyesült a Közép-európai Nemzetközi Bank Rt.-vel, 2008. január 1-jén pedig az Inter-Európa Bankkal.⁹
9. A CIB végső irányítója az Intesa Sanpaolo S.p.A., amely a CIB kizárólagos tulajdonosa. A CIB jelenleg az alábbi, magyar piac szempontjából releváns vállalkozásokkal alkot egy vállalkozáscsoportot: CIB Biztosítási Alkusz Kft., Recovery Zrt., CIB Rent Zrt., CIB Lízing Zrt.¹⁰
10. A CIB vállalkozáscsoportjának 2020. évi, a nettó árbevétel helyett a Tpvt. 24. § (3) bekezdése alapján figyelembe veendő bevételi tételeinek összege nyilatkozata szerint 90.674.000.000 Ft volt.¹¹

II.3. Erste Bank Hungary Zrt.

11. Az Erste Bank Hungary Zrt. (a továbbiakban: Erste) 1997-ben vált az osztrák Erste Group tagjává, amikor az Erste der Oesterreichischen Sparkassen AG megvásárolta a Mezőbank Zrt.-t. A Mezőbank Erste Hungary Részvénytársasággá történő átnevezésével mutatkozott be az Erste márkanév a hazai piacon, 2004-ben pedig a Postabank megvásárlásával vált meghatározó piaci szereplővé.¹²
12. Az Erste a magántulajdonban lévő legnagyobb, a bécsi, prágai és bukaresti tőzsdéken jegyzett osztrák bankszövetség, az Erste Group („Erste Group Bank AG”) tagja. Az Erste a kizárólagos tulajdonában álló leányvállalataival együttesen alkotja az Erste Hungary vállalkozási csoportot. Az Erste tulajdonosi struktúrája a következő: a) Erste Bank Group AG: 70%-os részesedés; b) Corvinus Nemzetközi Befektetési Zrt.: 15%-os részesedés; European Bank for Reconstruction and Development: 15%-os részesedés.¹³
13. Az Erste vállalkozáscsoportjának 2020. évi, a nettó árbevétel helyett a Tpvt. 24. § (3) bekezdése alapján figyelembe veendő bevételi tételeinek összege nyilatkozata szerint 152.990.000.000 Ft volt.¹⁴

II.4. Kereskedelmi és Hitelbank Zrt.

14. A Kereskedelmi és Hitelbank Zrt. (a továbbiakban: K&H) 1987-ben kezdte meg működését. Alapítója a Magyar Állam és az örökölt ügyfélköréhez tartozó cégek – mezőgazdasági, élelmiszer-ipari, kereskedelmi és idegenforgalmi vállalatok – voltak.
15. A K&H jelenleg a belga KBC Bank N.V. 100%-os tulajdonában van, amelyet tőzsdei céggént a brüsszeli Euronext-en jegyeznek. A jelenlegi tulajdonos jogelődje, a Kredietbank a K&H 1997-es privatizációs tenderének győzteseként lépett be a magyarországi piacra, és szerzett tulajdonosi részesedést a bankban. A kezdetben 23 százalékos részesedését a KBC csoport mára 100 százalékra növelte.¹⁵

⁹ VJ/20-40/2017.

¹⁰ VJ/41-7/2021., 10. pont

¹¹ VJ/41-47/2021.

¹² VJ/20-38/2017.

¹³ VJ/41-16/2021., 3. pont

¹⁴ VJ/41-53/2021.

¹⁵ VJ/20-37/2017., VJ/41-13/2021.

16. A K&H vállalkozáscsoportjának 2020. évi, a nettó árbevétel helyett a Tpvt. 24. § (3) bekezdése alapján figyelembe veendő bevételi tételeinek összege nyilatkozata szerint (nettó) 2.234.000.000.000 Ft volt.¹⁶

II.5. Raiffeisen Bank Zrt.

17. A Raiffeisen Bank Zrt. (a továbbiakban: Raiffeisen) jogelődje, az UNICBANK Részvénytársaság 1987. január 1-jén kezdte meg működését. Teljes körű banki szolgáltatások nyújtására 1999. június 16-tól jogosult.¹⁷
18. 2004. december 21-vel a társaság feletti közvetlen irányítást biztosító befolyást a Raiffeisen-RBHU Holding GmbH szerezte meg, egyedüli részvényese jelenleg a Raiffeisen CEE Region Holding GmbH.¹⁸
19. A Raiffeisen vállalkozáscsoportjának 2020. évi, a nettó árbevétel helyett a Tpvt. 24. § (3) bekezdése alapján figyelembe veendő bevételi tételeinek összege nyilatkozata szerint [ÜZLETI TITOK] volt.¹⁹

II.6. Unicredit Bank Hungary Zrt.

20. Az Unicredit Bank Hungary Zrt. (a továbbiakban: Unicredit) jogelődje 1990. január 23-án került megalakításra Creditanstalt Rt. néven. Az Unicredit univerzális kereskedelmi bank.
21. Az Unicredit egyedüli részvényese 2016.10.01-től az olasz UniCredit S.p.A. Az Unicredit 100%-os tulajdonában álló magyarországi leányvállalatai: az UniCredit Jelzálogbank Zrt., mely szakosított hitelintézetként működik; az UniCredit Leasing Hungary Zrt., mely lízingfinanszírozási termékeket kínál; az UniCredit Operatív Lízing Kft. és az UniCredit Biztosításközvetítő Kft. Az Unicredit 7,38%-os, kisebbségi, irányítást nem eredményező részesedéssel rendelkezik a Fundamenta-Lakáskassza Zrt.-ben.²⁰
22. Az Unicredit vállalkozáscsoportjának 2020. évi, a nettó árbevétel helyett a Tpvt. 24. § (3) bekezdése alapján figyelembe veendő bevételi tételeinek összege nyilatkozata szerint 163.559.000.000 Ft volt.²¹

III.

Eljárási előzmények

III.1. A fix árfolyamon történő végtörlesztés háttere, szabályozása

23. Az otthonvédelemmel összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXI. törvény (a továbbiakban: végtörlesztési törvény) 2011. szeptember 29-től módosította a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (a továbbiakban: régi Hpt.) egyes rendelkezéseit. A jelen eljárás szempontjából lényeges 200/B. § a vizsgált időszakban a következőképpen fogalmazott:

¹⁶ VJ/41-51/2021.

¹⁷ VJ/20-48/2017.

¹⁸ VJ/41-17/2021., 3. pont

¹⁹ VJ/41-54/2021.

²⁰ VJ/41-15/2021., 3. pont

²¹ VJ/41-45/2021.

(1) A Magyar Köztársaság területén lévő lakóingatlanon alapított zálogjog vagy a Magyar Köztársaság 2005. évi költségvetéséről szóló 2004. évi CXXXV. törvény 44. §-a alapján vállalt állami készfizető kezesség fedezetével fogyasztóval kötött deviza alapú kölcsönszerződés alapján teljesített teljes előtörlesztés (a továbbiakban: végtörlesztés) esetén a pénzügyi intézmény – amennyiben a (2) bekezdésben meghatározott feltételek teljesülnek – a végtörlesztés forint összegének meghatározásakor svájci frank esetén 180 HUF/CHF, euró esetén 250 HUF/EUR, japán jen esetén 200 HUF/100 JPY árfolyamot alkalmaz.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott árfolyam alkalmazására a pénzügyi intézmény abban az esetben köteles, ha

a) a végtörlesztéssel érintett deviza alapú kölcsön folyósításánál alkalmazott árfolyam az (1) bekezdésben meghatározott árfolyamnál nem volt magasabb,

b) a kölcsönszerződést a pénzügyi intézmény a devizakölcsönök törlesztési árfolyamának rögzítéséről és a lakóingatlanok kényszerértékesítésének rendjéről szóló 2011. évi LXXV. törvény hatálybalépésének napjáig nem mondta fel,

c) a végtörlesztésre vonatkozó írásbeli igénybejelentését a hitelfelvevő 2011. december 30. napjáig a végtörlesztéssel érintett deviza alapú kölcsönt nyújtó pénzügyi intézmény részére benyújtja,

d) a végtörlesztéssel érintett deviza alapú kölcsönhöz közvetlenül kapcsolódik áthidaló vagy gyűjtőszámlahitelből eredő tartozás, annak végtörlesztését a hitelfelvevő a *c)* pont szerinti igénybejelentéssel egyidejűleg vállalja, valamint

e) a végtörlesztés a *c)* pont szerinti igénybejelentés napját követő 60. napig megtörténik.

(3) A pénzügyi intézmény a végtörlesztésre vonatkozó igénybejelentést a (2) bekezdés *a)-d)* pontjában meghatározott feltételek teljesítése esetén nem utasíthatja el, valamint köteles a hitelfelvevő által megjelölt időpontig, de legkésőbb a (2) bekezdés *c)* pontja szerinti igénybejelentéstől számított 60 napon belüli időpontig, a szerződés végtörlesztésre irányuló lezárását előkészíteni, a hitelfelvevő pedig köteles a végtörlesztésre vonatkozó igénybejelentésének megfelelően, legkésőbb a szerződés végtörlesztésre irányuló lezárásával egyidejűleg a végtörlesztéssel kapcsolatos valamennyi fizetési kötelezettségének eleget tenni.

(4) A pénzügyi intézmény az (1) bekezdésben és a (2) bekezdés *d)* pontjában meghatározott végtörlesztésért a fogyasztónak nyújtott hitelről szóló törvényben meghatározott költségterítést és egyéb díjat vagy jutalékot nem számíthat fel.

(5) A végtörlesztés egészben vagy részben történő teljesítése érdekében nyújtott kölcsönre vonatkozó pénzügyi szolgáltatás közvetítéséért a közvetítő díjazást nem jogosult érvényesíteni megbízójával szemben.

III.2. A VJ/74/2011. számú alapeljárásban született döntés

III.2.1. Az Alaphatározat jogsértéssel kapcsolatos megállapításai

24. A Versenytanács 2013. november 19-én kelt, VJ/74-871/2011. számú²² határozatában (a továbbiakban: Alaphatározat) megállapította, hogy a Budapest Bank, a CIB, a Citibank Europe plc. Magyarországi Fióktelepe (a továbbiakban: Citibank), az Erste, az FHB Jelzálogbank Nyrt. (a továbbiakban: FHB), a K&H, a Magyar Takarékszövetkezeti Bank Zrt. (a továbbiakban: Takarékbank), az MKB Bank Zrt. (a továbbiakban: MKB), az OTP Bank Nyrt. (a továbbiakban: OTP), a Raiffeisen, az UCB Ingatlanhitel Zrt. (a továbbiakban: UCB) és az Unicredit 2011. szeptember 15. és 2012. január 30. között egységes, komplex, folyamatos jogsértést valósítottak meg azáltal, hogy a hitelkiváltó hitelek nyújtásának korlátozása révén a fix árfolyamú végtörlesztések csökkentése érdekében összehangolták a stratégiájukat, melynek keretében üzleti titoknak minősülő információkat is megosztottak egymással.
25. A jogsértés keretében az Alaphatározat megállapította, hogy a fent nevezett vállalkozások kockázatkezelői a 2011. szeptember 29-én tartott ún. retail risk reggelin egy átfogó tervet határoztak el a végtörlesztés – hitelkiváltó hitelek korlátozása általi – visszafogására vonatkozóan. Ezt követően a 2011. október 3-i retail risk reggelin üzleti titoknak minősülő, stratégiai jelentőségű információkat osztottak meg egymással, ezáltal összehangolták stratégiájukat. Továbbá, a Budapest Bank, az Erste, a K&H és az OTP felső vezetői kétoldalú egyeztetéseket folytattak a CIB vezérigazgatójával, melynek során a refinanszírozással kapcsolatos stratégiájukra vonatkozó információkat osztottak meg egymással. Az Alaphatározat szerint a vállalkozások a végtörlesztések korlátozását célul tűző átfogó tervüket ténylegesen meg is valósították, hiszen két kivétellel (Unicredit és Takarékbank) valamennyien korlátozottan vettek részt a refinanszírozásban.
26. A fentiek az Alaphatározat megállapítása szerint kibocsátás-korlátozásnak minősülnek, amelyet a versenyjogi joggyakorlat kőkemény kartellnek tekint. Abban az értelemben azonban nem minősült „klasszikusnak”, hogy a bankok számára a hitelkiváltás immanensen magában hordozta a veszteségek elszenvedését a jelzáloghitel portfóliójuk csökkenésére tekintettel. Ezen túlmenően a végtörlesztési törvény rövid határidővel, nagy mennyiségű munkát generált a bankok oldalán annak érdekében, hogy a fix árfolyamú végtörlesztési igénybejelentéseket fogadni és elbírálni tudják.
27. Az Alaphatározat a vállalkozásokat az egyeztetésekben való részvételük alapján három csoportba sorolta:
- első csoport: azon eljárás alá vontak, akik mindkét retail risk reggelin részt vettek, és kétoldalú egyeztetéseket is folytattak: Budapest Bank, CIB, K&H, OTP;
 - második csoport: azon eljárás alá vontak, akik mindkét retail risk reggelin részt vettek, de nem folytattak kétoldalú egyeztetéseket, vagy akik csak az első retail risk reggelin vettek részt, és kétoldalú egyeztetéseket is folytattak: Erste, MKB, Raiffeisen, Takarékbank, UCB, Unicredit;
 - harmadik csoport: akik csak az első retail risk reggelin részt vettek, és nem folytattak kétoldalú egyeztetéseket: Citibank, FHB.

²² Nyilvános iratváltozat: VJ/74-873/2011.

28. A jogsértés miatt az eljáró versenytanács – az FHB kivételével – bírságot szabott ki a fent nevezett vállalkozásokkal szemben.

III.2.2. Az érintett piaccal kapcsolatos megállapítások

29. Az Alaphatózat az érintett piac kapcsán leszögezte, hogy az eljárás alá vontak vizsgált magatartásának lehetséges és tényleges hatásai alapvetően a devizahitel végtörlesztéshez felhasználható forinthiteleket érintik. Ezek ugyanis azok a termékek, amelyek a fix árfolyamú devizahitel végtörlesztés keretében, ebben a speciális piaci helyzetben a piaci verseny tárgyát képezhették.
30. Kifejtette továbbá, hogy a deviza alapú jelzáloghitelek más hiteltermékekhez képest lényegesen alacsonyabb ára folytán megalapozottan feltételezhető, hogy az esetek döntő többségében csak a forint alapú jelzáloghitelek jöhetnek szóba kiváltó hitelként, ugyanakkor a jelzálog fedezet nélküli forinthitelek (pl. személyi hitelek) adott esetben szintén jelenthettek alternatívát, azonban számottevő mértékben nem helyettesíthették a jelzáloghiteleket. Az Alaphatózat megállapította, hogy nincs jelentős különbség az olyan forint alapú jelzáloghitelek között, amelyek csak ingatlanra vagy emellett ingatlanhitel refinanszírozására is felhasználhatók, ezért az érintett termékpiac részét képezi az összes forint alapú jelzáloghitel.
31. Az Alaphatózat kiemelte továbbá azt is, hogy az eljárás alá vont hitelintézetek egy adott hiteltermékkel kapcsolatos stratégiája a portfólióban lévő többi hiteltermékre is tekintettel kerül kialakításra. Emiatt pedig az eljárás alá vontak a hitelkiváltó hitelekkel kapcsolatos stratégiájuk kialakításakor is figyelemmel voltak a portfóliójukban szereplő egyéb termékekre és a portfólióminőségi trendekre. Tekintettel arra, hogy a VJ/74/2011. sz. eljárásban vizsgált magatartás a refinanszírozás tekintetében hatással volt az eljárás alá vontak pozícióira a devizahitel portfóliójuk vonatkozásában is, illetve a portfóliójuk védelmére irányult azáltal, hogy a hitelkiváltás intenzitásának csökkentése révén próbálták elérni a portfólió szinten tartását, a megállapodás tárgyát alkotó árunak lehet tekinteni magukat a deviza jelzáloghiteleket is.
32. Az előbbiekre tekintettel az Alaphatózat megállapította, hogy a vizsgált magatartás által érintett termékpiac az ingatlanfedezetű jelzáloghitelek piaca (beleértve a forint- és a devizahiteleket is), míg az érintett földrajzi piac Magyarország területe.

III.2.3. Az eljárás alá vontak által követett stratégiával kapcsolatos megállapítások

33. Az Alaphatózat a Budapest Bank kapcsán megállapította, hogy az a vizsgált időszakban kamatot emelt, a régi és új ügyfelek számára eltérő termékeket kínált, célja a saját ügyfelek megtartásán túl a meghatározott paramétereknek megfelelő (affluens) új ügyfelek akvizíciója volt. Anyabankja visszafogottságot kért tőle a végtörlesztés kapcsán, s ténylegesen is ezzel összhangban járt el.
34. A CIB esetében megállapításra került, hogy szintén kamatot emelt, illetve új termékeket vezetett be (CIB FIX 1, CIB FIX 3, CIB FIX 5 lakáshitel), amelyek mind saját, mind idegen banki ügyfelek számára igénybe vehetők voltak deviza alapú jelzáloghitelek végtörlesztésére is. Ugyanakkor ezen új hitelek kamata magasabb volt a korábban elérhető, de kizárólag forint alapú jelzáloghitelek kiváltására alkalmas hitelek (CIB FIX 1, CIB FIX 2, CIB FIX 3) kamatánál, melyek azonban az új konstrukciók megjelenésétől kezdődően már nem voltak igényelhetőek. Csökkentette viszont a CIB a nem lakáscélú hitel kiváltására alkalmas szabadfelhasználású ingatlanfedezetes hitelének kamatát. Az

Alaphatározat megállapítása szerint a CIB korlátozottan vett részt a végtörlesztés refinanszírozásában.

35. Az Erste esetében két kamatemelésre került sor a végtörlesztési időszakban. Az Erste saját és más bank korábbi ügyfeleit is kiszolgálta, akik számára a korábbi termékek voltak elérhetőek; termékfejlesztést, kampányt az Erste nem folytatott. Az Alaphatározat megállapítása szerint az Erste korlátozottan vett részt a végtörlesztés refinanszírozásában.
36. A K&H az Alaphatározat megállapítása szerint kamatot ugyan nem emelt, de a saját és az új ügyfeleket megkülönböztette (saját ügyfelet nem finanszírozott), és reklámozását is visszafogta, így korlátozottan vett részt a végtörlesztéshez kapcsolódó refinanszírozásban.
37. A Raiffeisen a végtörlesztési időszak kezdetén kamatot emelt, de a korábbi hitelkiváltási termékét továbbra is kínálta. Hirdetményei és reklámozási tevékenysége alapján az Alaphatározat arra a megállapításra jutott, hogy a Raiffeisen nem tanúsított proaktív magatartást.
38. Az Unicredit esetében megállapításra került, hogy két ízben is kamatot emelt, hitelkiváltási célú jelzáloghitel terméke és szabad felhasználású jelzáloghitele is elérhető volt. Saját és új ügyfelek között nem tett különbséget. Bár versenytársainak arról számolt be, hogy nem lesz proaktív, ténylegesen azonban végül mégis annak bizonyult.
39. A Magyar Nemzeti Bank kamatstatisztikája szerint a lakáscélú háztartási jelzálog forinthitelek átlagos THM-mutatója a 2011. októberi 10%-ról 2012 januárjára 12,5%-ra nőtt.

III.2.4. A bírságkiszabás során figyelembe vett szempontok

40. Az Alaphatározat releváns forgalomként az érintett piacon elért árbevételt, azaz a 2011. évi ingatlanfedezetű jelzáloghitelezésből származó kamat-, díj- és jutalékbevételek 4,5 hónapra jutó részét vette figyelembe. Bár hangsúlyozta a Versenytanács, hogy a kifizetett közterhek (elsősorban bankadó) levonására vonatkozóan nincs semmiféle jogszabályi előírás, a végtörlesztési törvény által előidézett piaci helyzetből adódó speciális körülményekre tekintettel ezt az adott ügyben indokoltnak tartotta.
41. A jogsértés súlya körében az Alaphatározat a verseny veszélyeztetettségét minden eljárás alá vont esetében egységesen 20 pontra értékelte, figyelemmel arra, hogy a megállapított egységes, komplex, folyamatos jogsértés kőkemény kartellnek minősülő kibocsátás-korlátozás, ami azonban a fentiek miatt nem minősül „klasszikusnak”. A jogsértés jellegénél fogva alkalmas volt arra, hogy visszafogja a refinanszírozást, és jelentős mértékben korlátozta a vállalkozások közötti versenyt. A jogsértés az innovációs és közvetve az árversenyre hatott.
42. A jogsértés piaci hatása keretében az Alaphatározat a jogsértő vállalkozások együttes piaci részesedésére (90% feletti) tekintettel egységesen 18 pontot adott, míg a további szempontok kapcsán kiemelte, hogy
 - a korlátozás a vevők számára fontos terméket érintett (a jelzáloghitel a lakáshoz jutás alapvető eszköze),
 - a végtörlesztési törvény által teremtett speciális helyzetben a refinanszírozó hitelek elérhetősége különösen fontos volt, s a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének

elemzése alapján megállapítást nyert, hogy „a kiváltó forint hitelek a megvalósult végtörlesztések mintegy harmadát finanszírozták”, ami csekély mértéket képvisel,

- az érintett vevői csoport egy része sebezhető, hiszen sok esetben fizetési nehézséggel küzdő devizahitel adósokról volt szó, másrészt általánosságban is jellemző az információs aszimmetria a bank és ügyfele között, ami a végtörlesztési időszak rövidege miatt különösen érvényesült, ugyanakkor a végtörleszteni kívánó adósok egy számottevő hányada „jó” ügyfélnek minősült,
- a bankok a jogsértéssel deviza jelzáloghitel portfoliójukat, az ebből származó jövőbeli bevételeiket védték,
- az eljárás alá vontak között differenciálni szükséges arra tekintettel, hogy ténylegesen milyen stratégiát követtek a végtörlesztési időszak alatt, amelyet ugyanakkor a jogsértés mellett más tényezők (likviditási, kapacitás- és tőkekorlátok, veszteségek elkerülésének célja) is befolyásoltak.

Míndezekre tekintettel az egyéb szempontokra az Alaphatározat a Budapest Banknak, a CIB-nek, az Erste-nek, a K&H-nak, az MKB-nak, az OTP-nek és a Raiffeisennek 10 pontot, a Citibanknak, a Takarékbanknak, az UCB-nek és az Unicreditnek pedig 0 pontot adott.

43. A jogsértéshez való viszonyt illetően a felróhatóságra az Alaphatározat egységesen 10 pontot adott, mivel a jogsértő vállalkozások magatartása nem felelt meg a társadalom értékítéletének. A részvétel intenzitása kapcsán az első csoportba sorolt vállalkozások 15, a második csoportba tartozók 10, a harmadikba sorolt vállalkozások pedig 5 pontot kaptak.
44. Az Alaphatározat az OTP által hivatkozott utólagos megfelelési programot nem vette enyhítő körülményként figyelembe, mivel a jogkövető magatartás egyébként is kötelezettsége a piaci szereplőknek. A végtörlesztési törvény által a bankokra hárított terheket és az emiatt elszenvedett veszteségeket azonban az Alaphatározat mínusz 25 ponttal, enyhítő körülményként értékelte.
45. A fentiek alapján kalkulált alapösszeget az Alaphatározat a VJ/18/2008. számú ügyben (a továbbiakban: MIF-ügy) született elmarasztaló döntésre tekintettel, az ismételt jogsértés elkövetésének szankciójaként korrigálta. A MIF-ügyben bírsággal sújtott vállalkozások (Budapest Bank, CIB, Erste, K&H, MKB, OTP) esetében 50%-os emelést alkalmazott, az elmarasztalt, de bírsággal nem sújtott vállalkozások (Citibank, Raiffeisen, Takarékbank, UCB, Unicredit) esetében pedig 25%-ost. További korrekció az Alaphatározat megállapítása szerint nem volt indokolt.

III.3. Az Alaphatározat bírósági felülvizsgálatának eredménye

III.3.1. Az első- és másodfokú ítélet

46. Az Alaphatározattal szemben a Citibank és az UCB kivételével valamennyi elmarasztalt vállalkozás felülvizsgálati kérelmet nyújtott be. Bár az első fokon eljáró Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság és a másodfokon eljáró Fővárosi Törvényszék egyaránt elutasította a felperesek kereseteit,²³ a Kúria a Budapest Bank, a CIB, az Erste, a K&H, az MKB, az OTP, a Raiffeisen és az Unicredit tekintetében az Alaphatározat bírságra vonatkozó részeit hatályon kívül helyezte, és a GVH-t új eljárásra kötelezte.²⁴ A Kúria ítéletének a megismételt eljárás szempontjából releváns rendelkezései az alábbiak szerint foglalhatók össze.

III.3.2. A Kúria ítéletének jogsértéssel kapcsolatos megállapításai

47. A Kúria a jogsértéssel kapcsolatban az Alaphatározatot hatályában fenntartotta, hozzátéve ugyanakkor, hogy az első retail risk reggelin a kockázatkezelők által létrehozott megállapodást túlzás „átfogó tervnek” nevezni, helyesebb közös versenyellenes cél érdekében kifejtett elhatározásként értékelni, ami a kockázatkezelők ilyen irányú stratégiaalkotásra vonatkozó tevékenységében való megállapodást, azaz a magatartásaik összehangolása érdekében való tevékenység kifejtését jelenti. A kockázatkezelők megállapodása átfogó tervet nem igazol, mivel nem arról van szó, hogy az első retail risk reggelin egy átfogó terv jött létre, hanem csak arról, hogy a bankok közti több szintű megbeszélések egy átfogó tervbe illeszkedtek, melynek lényege, hogy a bankok a forint hitelekkel történő devizahitel kiváltás terén nem fognak egymással versenyezni a végtörlesztési időszakban. A bankok kockázatkezelői szinten és egyes bankok esetében vezérigazgatói szinten történő egyeztetései egy közös cél érdekében történtek, ebben az értelemben egy átfogó (értsd ugyanazon) tervbe illeszkedtek. Ezt a jogsértés súlya körében értékelni szükséges, ami a jogsértés súlyát csökkenti.

III.3.3. A Kúria ítéletének érintett piaccal kapcsolatos megállapításai

48. A Kúria előjáróban kihangsúlyozta, hogy a végtörlesztési törvény mesterséges piaci viszonyokat eredményezett, amennyiben a már megkötött devizahitelek, mint tartós jogviszonyok vonatkozásában lehetővé tette azok kiváltását forinthitelre való „átkötéssel”, ekként egy új potenciális piaci szegmenst hozott létre a forint hitelek piacán, egyoldalú helyettesíthetőséget teremtve a már megkötött devizahitelek tekintetében. A végtörlesztésre vonatkozó jogszabályi rendelkezések tehát azt is célozták, hogy a szerződési, váltási költségek folytán korábban egymást nem vagy csak korlátozottan helyettesítő, különálló piacoknak tekinthető deviza alapú jelzáloghitelek és forinthitelek mesterségesen egy versenyzői piaccá váljanak a hosszú távra kötött devizahitelek egyoldalú helyettesíthetőségének létrehozásával – az eljárás alá vontak magatartása pedig éppen ennek megakadályozását célozta, a kínálati helyettesíthetőségből eredő verseny korlátozásával, ami a keresleti helyettesíthetőséget is korlátozta. A fentieket azonban sem az Alaphatározat, sem az OTP által becsatolt magánszakértői vélemény (a továbbiakban: Szakvélemény) nem tisztázta a forinthitelek, illetve azok egyes típusai (így különösen a támogatott és a speciális hitelek) tekintetében.

²³ Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 5.K.30.278/2014/99. számú ítélete illetve Fővárosi Törvényszék 2.Kf.650.032/2015/28. számú ítélete

²⁴ Kúria Kfv.III.37.582/2016/16. számú ítélete

49. A Kúria álláspontja szerint ugyanakkor a Szakvélemény helyesen mutatott rá arra, hogy azon devizahitelek, amelyekre a végtörlesztési törvény nem vonatkozott, nem lehettek a piac részei, mivel sem kínálati, sem keresleti egyoldalú helyettesíthetőség nem állhatott fenn ezek vonatkozásában. Bár a GVH a felülvizsgálati eljárás során arra hivatkozott, hogy a kartellel érintett termékek adott esetben eltérő termékpiacra is tartozhatnak, feltéve, hogy van rá bizonyíték, hogy a versenyellenes tevékenység kiterjedt a döntéssel érintett valamennyi termékre, ezt azonban a Kúria szerint az alapeljárás során a GVH nem igazolta.
50. Ezzel összefüggésben a Kúria utalt arra, hogy a Tptv. 78. § (3) bekezdése szempontjából az érintett piac mérete, elsősorban a jogsértés súlya körében a bírság meghatározását befolyásoló tényező ugyan, de a GVH ezt a bírságkiszabás alapjának tekinti, tehát egyetlen szempont egyik elemét a középpontba helyezi, miáltal a Kúria meglátása szerint a bírságközlemény tendenciózusan alulsúlyozza a kiszabható bírságösszegeket a Tptv. 78. § (3) bekezdésében foglalt mérlegelési szempontokhoz képest.²⁵ A Kúria kiemelte továbbá, hogy a bírság maximumához képest alacsony bírságösszegekről volt szó, és a közlemény szerinti bírságkiszabási gyakorlat eleve nem használja ki a bírság meghatározására vonatkozó mérlegelési mozgásteret.²⁶
51. A Kúria ugyan egyetértett azzal a megközelítéssel, hogy a Tptv. 78. §-ából nem következik, hogy a jogsértés súlyát ne tükrözhetné a forint- és devizahitelek teljes állománya, függetlenül attól, hogy annak egy részét érintette a jogsértés, amennyiben az egyes bankok nem végtörleszthető devizahitel állományainak aránya lényegében hasonló. A Kúria azonban nem rendelkezett erre vonatkozó adatokkal.

III.3.4. A Kúria ítéletének bírságkiszabással kapcsolatos további megállapításai

52. A Kúria nem osztotta az Erste azon álláspontját, miszerint nem a releváns forgalmat kellett volna a bírságszámítás során alapul venni, hanem azt, hogy a bankok mennyi kiváltó forinthatelt nem nyújtottak. Ezzel kapcsolatban utalt arra, hogy a Tptv. 78. §-a semmilyen módon nem írja elő, hogy a bírság alapjául a jogsértés tényleges hatása szolgálhat.
53. Ugyancsak elutasította a Kúria az Erste azon érvét, hogy a Versenytanács által figyelembe vett releváns forgalom alapulvételével rosszabbul járt az, aki versenyző magatartást tanúsított, mivel az Alaphatározatban a Versenytanács a proaktív magatartást jelentős enyhítő körülményként értékelte, ami ezt a problémát kiküszöbölte.
54. A Kúria azzal sem értett egyet, hogy az állami beavatkozás tényét figyelembe kellett volna venni abban az összefüggésben, hogy annak sebessége, sokkhatás jellege nem adott teret a versenynek, mivel a Kúria álláspontja szerint az állami beavatkozás éppenhogy olyan rendkívüli piaci helyzetet eredményezett, amely azzal a veszéllyel járt a bankokra nézve, hogy a konszolidált versenyzői magatartást felpörgethette volna, ennél fogva jelentős készletet eredményezett az összejátszásra. Nem fogadta el a Kúria azokat az érveket sem, miszerint a kamatemelések és a reaktív magatartás jogsértés nélkül is hasonló lett volna (veszteség verseny nem volt várható), ezért a jogsértésnek ne lett volna lényeges hatása. Hangsúlyozta ugyanakkor a Kúria, hogy az állami beavatkozás kapcsán megállapította, illetve a megismételt eljárásra utalta annak mérlegelését, hogy a

²⁵ Ld. a Kúria Kfv.III.37.582/2016/16. számú ítéletének [229] bekezdését.

²⁶ Ld. a Kúria Kfv.III.37.582/2016/16. számú ítéletének [246] bekezdését.

beavatkozás a devizahitelek egyébként egységes piacát végtörleszthető és nem végtörleszthető hitelekre bontotta, amely pedig eredményében enyhíthet a jogsértésen.

55. Az MKB vitatta, hogy a vizsgált ügyben kőkemény kartellról lenne szó, ezért álláspontja szerint alaptalan volt ennek 20 ponttal való értékelése. A Kúria a kifogás vonatkozásában ugyanakkor egyetértett az Alaphatározattal abban, hogy a versenytársak közti kibocsátás korlátozására irányuló megállapodás a legsúlyosabb kartellek közé tartozik, amennyiben a mennyiségi korlátozás a piac felosztásához hasonlóan az árak emelkedéséhez vezet, amely célja szerint is jogsértő, függetlenül attól, hogy az kőkemény kartellnek minősül-e avagy nem.
56. A VJ/18/2008. számú MIF-ügy ismétlődés keretében való figyelembevétele kapcsán a Kúria kifejtette, hogy mivel az Alaphatározat meghozatalakor az ügy bírósági felülvizsgálata még folyamatban volt, így a korábbi jogerős határozatban megállapított jogsértést mint jogi ténytet kellett figyelembe venni. Utalt azonban arra, hogy amennyiben utóbb a bíróság a MIF-ügyben hozott döntést hatályon kívül helyezi, az legfeljebb perújítási kérelmet alapozhat meg, vagy a megismételt eljárás során is figyelembe vehető, amennyiben annak egyéb törvényi feltételei fennállnak.
57. A Kúria tévesnek minősítette az OTP azon érvét, hogy a jogsértés mindössze 18 napig tartott volna, mivel az egységes jogsértés, a stratégiák összehangolása a végtörlesztési időszak egészére vonatkozott.
58. A K&H számítási hibára hivatkozott, melyet álláspontja szerint bizonyított is a peres eljárásban. A Kúria ezzel összefüggésben rögzítette, hogy az esetleges számítási hibákat a megismételt versenyfelügyeleti eljárásban orvosolni kell.
59. Szintén a megismételt eljárásban tisztázandó a CIB azon állítása, miszerint versenyző termékeket vezetett be, mivel a bíróság összegének meghatározása szempontjából ennek is lehet jelentősége.
60. Végezetül, a Kúria irrelevánsnak tekintette az MKB azon hivatkozását, hogy reaktív magatartása csak kapacitáshiányból eredt, és ezt próbálta orvosolni, mivel reaktív magatartásában szerepet játszott a GVH által bizonyított jogsértés.

III.3.5. A Kúria megismételt eljárásra vonatkozó iránymutatása

61. A megismételt eljárásban a GVH-nak az érintett árupiacot a keresleti és kínálati helyettesíthetőség szempontjai alapján kell elemeznie, illetve az elemzéshez szükséges adatokat beszereznie, figyelembe véve a perben csatolt Szakvéleményt is. Ennek során a Kúria által adott részleges elemzéstől eltérő következtetésre is juthat a piacmeghatározás körében, hiszen a Kúria csak a rendelkezésre álló adatok alapján tudta a kérdést értékelni, és más adatok alapján – illetve más releváns, nem értékelt körülmények alapján – eltérő következtetésre is lehet jutni. Az így meghatározott érintett piachoz képest, ha a közleményében foglaltaktól el kíván térni a GVH a releváns forgalom meghatározása tekintetében, akkor ezt a Pp. 339/B. §-ának keretei között meg kell indokolnia. E mérlegelés során értékelnie kell a Kúria ítéletében fentebb jelzett – illetve a bírósági felülvizsgálati eljárás során előadott releváns – felperesi érveket is (pl. CIB hivatkozása, K&H számítási hibára hivatkozása vagy versenyzői magatartásra hivatkozása). A jogsértés súlya körében azt is értékelni kell, hogy a jogsértő magatartások ugyan egy átfogó tervbe illeszkedtek, de 2011. szeptember 15-én nem egy átfogó terv jött létre, amelyet következetesen végrehajtottak, ami a jogsértés súlyát csökkenti.

III.4. A megismételt eljárásban született döntés

62. A GVH a fentiekre tekintettel 2017. március 23-án VJ/20/2017. számon versenyfelügyeleti eljárást indított a Budapest Bank, a CIB, az Erste, a K&H, az MKB, az OTP, a Raiffeisen és az Unicredit ellen, amely megismételt eljárás lezárásaként 2018. augusztus 22-én kelt határozatában (a továbbiakban: Második Határozat)²⁷ ismételten bírság megfizetésére kötelezte az eljárás alá vont vállalkozásokat.
63. A Második Határozat a Kúria Kfv.III.37.582/2016/16. számú ítéletében foglaltaknak megfelelően vizsgálta az érintett piacot, s értékelésében arra a következtetésre jutott, hogy az Alaphatározatban megállapított versenykorlátozó megállapodás tárgyát képező termékek körét elsődlegesen (közvetlenül) a hitelkiváltásra alkalmas forintHITELEK képezték, míg másodlagosan (közvetve) érintett terméként a végtörleszthető devizahitelek voltak azonosíthatók. Ennek megfelelően – a keresleti és kínálati helyettesíthetőség szempontjaira is figyelemmel a – a Második Határozat közvetlenül érintett piacnak a forint-alapú jelzáloghiteleket tekintette, ide nem értve a speciális és támogatott hiteleket, másodlagosan érintett piacként pedig a végtörleszthető deviza-alapú jelzáloghiteleket és az ezeket egyoldalúan helyettesítő forint-alapú jelzáloghiteleket határozta meg, ide nem értve a speciális és támogatott hiteleket.
64. A bírság meghatározása során a Második Határozat a Gazdasági Versenyhivatal Elnökének és a Gazdasági Versenyhivatal Versenytanácsa Elnökének 11/2017. számú, a versenykorlátozó megállapodásokra és összehangolt magatartásokra, a gazdasági erőfölénnyel való visszaélésre, valamint a jelentős piaci erővel való visszaélésre vonatkozó tilalmakba ütköző magatartások esetén a bírság összegének megállapításáról szóló közleményre (a továbbiakban: Új Bírságközlemény) volt figyelemmel. Ennek alkalmazása, így a bírság meghatározása során releváns forgalomként a másodlagosan / közvetetten érintett piac részét képező, ingatlanfedezetű végtörleszthető devizahitel állományon keletkezett bevételt vette figyelembe, mivel indokolása szerint ez a mutató megfelelően kifejezi a jogsértés gazdasági jelentőségét. Végtörleszthető hitelnek a Második Határozat a régi Hpt. 200/B. § (2) bekezdés a) és b) pontjaiban foglalt feltételnek megfelelő devizahiteleket tekintette, a releváns forgalom körében pedig – összhangban a Tptv. 24. § (3) bekezdésében foglaltakkal – a bankok által a fentebb meghatározott végtörleszthető deviza-alapú jelzálog hitelállományon a 2011. évben realizált kamat-, díj- és jutalékbevételek időarányos, – a jogsértéssel érintett időszak Kúria által is megerősített hosszára tekintettel – 4,5 hónapra eső részét vette figyelembe.
65. A Második Határozat ugyanakkor nem látta megalapozottnak a forrásköltségek, illetőleg a végtörlesztésen elszenvedett veszteségek bevételekből történő levonását, tekintettel arra, hogy álláspontja szerint a jogsértés gazdasági jelentőségét nem az adott tevékenységen elért profit, a hitelek nettó eredményessége, hanem a hiteleken realizált árbevétel fejezi ki megfelelőbben. Az Alaphatározattól eltérve szintén nem látott indokot a különféle közterhek arányos levonására, mivel az efféle „nettósítás” gazdasági tartalmat nem hordoz, azt semmilyen jogszabályi előírás nem indukálja, más ágazatokban, eljárásokban nem alkalmazott megoldás, és egyébként is a kétszeres értékelés tilalmába ütközik, mivel a külső tényezők körében az Alaphatározat ugyanezen szempontok miatt

²⁷ VJ/20-239/2017., betekinhető iratváltozat: VJ/20-247/2017., egyes eljárás alá vontak üzleti titkát tartalmazó iratváltozatok: VJ/20-240/2017., VJ/20-241/2017., VJ/20-242/2017., VJ/20-243/2017., VJ/20-244/2017., VJ/20-245/2017., VJ/20-246/2017.

ugyancsak jelentős enyhítést alkalmazott. A Második Határozat a bevételekből nem vonta le a 2014/2015-ben „tiszteletlenség miatt visszafizetett” összeget sem, mivel semmisségükre csak utólagosan, a Kúria 2/2014. számú PJE határozata és az abban foglalt végrehajtását szolgáló jogszabályok megszületése után derült fény, így a vizsgált időszakban a visszafizetés szükségessége még nem volt ésszerűen előrelátható, ekként a bankok a végtörlesztéssel kapcsolatos stratégiájuk kialakítása, a kibocsátás-korlátozásra vonatkozó jogsértésben való részvételük kapcsán releváns döntéseik meghozatala során e tényezőt nyilvánvalóan nem vehették figyelembe.

66. A Második Határozat az Új Bírságközlemény megközelítését követve a jogsértés súlyát kifejező arányszámot egységesen 6,3%-ban határozta meg, figyelemmel arra, hogy

- a versenytársak közti kibocsátás korlátozására irányuló megállapodás a Kúria által is megerősítetten a legsúlyosabb jogsértések közé tartozik, ugyanakkor a jogsértés súlyát csökkenti, hogy a jogsértő magatartások ugyan egy átfogó tervbe illeszkedtek, de az első retail risk reggelin nem egy átfogó terv jött létre, amit a bankok aztán következetesen végrehajtottak;
- a kibocsátás-korlátozás bankok által ténylegesen is alkalmazott megoldásai révén a versenynek elsősorban az ár és minőségi dimenziója volt érintett;
- az alapeljárás során a jogsértő magatartásban elmarasztalt bankok együttes piaci részesedése az elsődlegesen és a másodlagosan érintett piacon is jelentős, mert a hazai bankrendszer legnagyobb szereplői, a deviza-alapú jelzáloghitelek 2011. szeptemberi 5.600 milliárd Ft-os állományán belül a jogsértésben részes bankok által kezelt állomány legalább 80%-ot tehetett ki;
- a jelzáloghitelek esetében a vevők számára fontos termékről van szó, hiszen ezek jelentik a lakáshoz jutás egyik alapvető eszközét, ugyanakkor a végtörlesztés nem közvetlenül a lakáshoz jutást szolgálta, hanem az esetlegesen nehezebb helyzetbe került fogyasztók megsegítését, annak érdekében, hogy ne kerüljenek olyan helyzetbe, hogy a lakhatásukat biztosító, a devizahitel fedezetéül szolgáló ingatlan a hiteltörlesztési problémák miatt árverezésre, értékesítésre kerüljön, mindazonáltal a végtörlesztést igénybe vevő fogyasztókon belül jelentős volt azok aránya is, akiket ez a veszély nem fenyegetett, így számukra a végtörlesztés tiszta nyereséget eredményezett;
- bár a jogsértés ténylegesen meg is valósult, abban az értelemben, hogy számos bank a megállapodásnak megfelelően valóban korlátozott kiváltó hitel kínálatot nyújtott (kamatot emelt, differenciált az ügyfelek között, marketing aktivitását visszafogta, stb. – vö. Alaphatározat IV.7. fejezet), ugyanakkor nem világos, hogy a jogsértés hiányában előálló, ún. „counterfactual” helyzetben ehhez képest mennyiben viselkedtek volna eltérően a vállalkozások, tekintve, hogy a szektort ismerő gazdasági szakemberek számára kezdettől fogva nyilvánvaló volt, hogy a szektor egészének érdeke is a végtörlesztések / kiváltó hitelek visszafogása, s számos esetben (devizahitel kitétségük függvényében) a bankok egyedi érdeke is ez volt, mint ahogyan azt egyes bankok alapeljárásban ismertté vált belső dokumentumai is igazolják.

67. A Második Határozat az enyhítő és súlyosító körülmények körében az alábbi megállapításokat tette. Az eljáró versenytanács a felróhatóságot a Budapest Bank, a CIB, az Erste, a K&H és az OTP esetében közepes fokú (annak felső-közép zónájába eső)

súlyosító tényezőként vette figyelembe, mivel esetükben a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján a vezető tisztségviselők jogsértés elkövetésében való érintettsége is megállapítható volt, az MKB, a Raiffeisen és az Unicredit esetében viszont e körben nem alkalmazott súlyosítást. A jogsértésben való szerep tekintetében az eljáró versenytanács nem azonosított olyan tény vagy körülményt, ami az eljárás alá vontak közötti szervezői, vezetői szerepre való tekintettel súlyosító körülményként történő figyelembe vételt indokolt volna, és egyéb súlyosító körülményt sem azonosított.

68. Az enyhítő körülményekkel összefüggésben a Második Határozat a jogsértésben betöltött szerep kapcsán rögzítette, hogy nem merült fel arra vonatkozó bizonyíték, hogy valamely eljárás alá vont a jogsértésben kényszer hatására vett volna részt. Az ugyanakkor megállapítást nyert, hogy egyes bankok a létrejött megállapodástól eltérve, proaktív(abb) módon jártak el, amit az Unicredit esetében az eljáró versenytanács közepes súlyú enyhítő körülményként (annak középső zónájába tartozó arányszámmal) vett figyelembe. A CIB tekintetében az eljáró versenytanács arra a következtetésre jutott, hogy nem állapítható meg, hogy más bankokhoz képest eltérő kezelést igénylő, enyhítő tényezőként figyelembe vehető mértékű proaktivitást tanúsított volna, az Erste esetében ugyanakkor kis súlyú enyhítő körülményként vette figyelembe, hogy képviselője a második reggelin nem vett részt, ami a Kúria által is elismerten a jogértésben betöltött szerepét csökkenti. Végezetül az eljáró versenytanács valamennyi eljárás alá vont esetében egységesen, kiemelt súlyú enyhítő körülményként (annak felső zónájába tartozó arányszámmal) értékelte az állami beavatkozás hatását.
69. A Második Határozat korrekciós tényezők alkalmazását nem látta megalapozottnak, szükségesnek, és a vállalkozások együttműködése körében sem biztosított további bírságcsökkentést az eljárás alá vontak számára. Bár több eljárás alá vont vállalkozás is tevőleges jóvátételként kérte értékelni azokat az intézkedéseket, amelyeket a Közbeszerzési Hatóságnál indított öntisztázási folyamat keretében foganatosított, különös tekintettel azokra a megoldásokra, amelyek a fogyasztói károk megtérítését szolgálták, ezek a Második Határozat következtetése szerint nem voltak alkalmasak a jogsértő magatartással okozott károk, hátrányok kompenzálására. Az egyes eljárás alá vontak (Budapest Bank, CIB, Erste, K&H, MKB, OTP, Raiffeisen) által hivatkozott utólagos megfelelést az eljáró versenytanács szintén nem vette enyhítő körülményként figyelembe, mivel az Új Bírságközleményben lefektetett, egyéb együttműködési formákkal való egyidejű alkalmazásra vonatkozó feltételek nem teljesültek.

III.5. A Második Határozat bírósági felülvizsgálatának eredménye

70. A Második Határozattal szemben az MKB és az OTP kivételével valamennyi elmarasztalt vállalkozás felülvizsgálati kérelmet nyújtott be. Bár az első fokon eljáró Fővárosi Törvényszék elutasította a felperesek kereseteit,²⁸ a Kúria a jelen eljárásban eljárás alá vont vállalkozások tekintetében a Második Határozatot is hatályon kívül helyezte, és a GVH-t új eljárásra kötelezte.²⁹
71. A Kúria ítéletében (a továbbiakban: Ítélet) ugyanis arra az álláspontra helyezkedett, hogy az Új Bírágközlemény alkalmazása a megismételt eljárásban azt eredményezte, hogy a GVH új mérlegelési szempontokat vezetett be az eljárásba, és az Alaphatározatban foglaltaktól eltérő szempontok alapján állapította meg a bírságot. Ez pedig lehetetlenné tette annak bíróság általi vizsgálatát, hogy az Alaphatározat kapcsán kelt kúriai döntés előírt rendelkezései betartásra kerültek-e, miáltal a Második Határozat a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (a továbbiakban: Ket.) 109. § (4) bekezdésébe ütközik. Hangsúlyozta továbbá az Ítélet, hogy a Ket. 109. § (4) bekezdésének rendelkezéséből következően azon határozati megállapítások, amelyeket a felperesek a korábbi peres eljárásban nem vitattak, és amelyekben így a bíróság nem foglalt állást, a megismételt eljárásban tényként rögzülnek, azokhoz az alperes a megismételt eljárásban kötve van.
72. Egyes, a Második Határozatban foglalt értékelésekkel, következtetésekkel kapcsolatban az Ítélet az alábbi megállapításokat tette:
- a GVH a Második Határozat IV.2. pontjában részletesen eleget tett az Alaphatározat felülvizsgálata során született kúriai döntésben foglalt, a keresleti és kínálati helyettesíthetőség alapján lefolytatandó piacelemzés elvégzésre vonatkozó iránymutatásnak, annak hiányát, helytelenségét felperesek nem igazolták (ld. Ítélet [142] bekezdés);
 - a GVH a releváns forgalmat illetően helyesen határozta meg a végtörleszthető hitelek körét a régi Hpt. 200/B. § (2) bekezdés a) és b) pontjai által kijelölt körben (ld. Ítélet [121]-[123] bekezdés);
 - a végtörleszthető hiteleken elért kamat, díj, jutalékbevételekből a végtörlesztett hitelekre eső ilyen bevétel nem vonható le (ld. Ítélet [124] bekezdés);
 - a versenykorlátozó magatartás sikere vagy sikertelensége nem befolyásolja a jogsértés súlyát, de nem is lehetne ezt ténylegesen vizsgálni, mert ennek során az egyén szubjektív döntését feltáró, az egyéni döntésfolyamatra kiterjedő, rendkívül nagy terjedelmű bizonyítást kellene felvenni, ami lehetetlen, másrészt ennek bizonyítása a perjogi szabályok szerint egyébként is a felpereseket terhelné (ld. Ítélet [126] bekezdés);
 - a közterheket a GVH az Alaphatározatban a releváns forgalomból levonta, ami a korábbi peres eljárásban nem volt vitatott, így ehhez – mivel e kérdésben a bíróság nem foglalt állást, ekként az tényként rögzült – a GVH a megismételt eljárásban kötve van, attól még abban az esetben sem térhet el, ha annak egyébként indokát adja, illetve az – sem az eljárás alá vontak esetleges kiterjesztő érvelése, sem a GVH valamely hiba

²⁸ Fővárosi Törvényszék 105.K.700.879/2018/60. számú ítélete

²⁹ Kúria Kfv.II.37.814/2020/12. számú ítélete

kijavítására irányuló korrekciója okán – nem érinthető a megismételt eljárásban (ld. Ítélet [127]-[131] bekezdés);

- jogszerűen került sor a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (a továbbiakban: elszámolási törvény) folytán visszafizetett összegek bevételként történő figyelembevételére, mivel a jogsértés gazdasági jelentőségét nem az elért profit, hanem a hiteleken realizált árbevétel fejezi ki a legmegfelelőbbben, továbbá mivel az elkövetéskori magatartás tárgyi súlyát az elkövetéskor fennálló körülmények határozzák meg, mert a jogsértő személy tudata csak ezeket foghatta át, a jogsértés elkövetésekor pedig a felperesek tudata nem fogta (nem is foghatta) át, hogy utóbb a kamatok a fogyasztók részére visszafizetésre kerülnek (ld. Ítélet [132]-[134] bekezdés);
- nem vitatható a jogsértés 4,5 hónapnyi időtartama, így az sem, hogy a GVH-nak a jogsértéssel érintett releváns forgalomként az ezen időszakban realizált bevételt kellett figyelembe vennie (ld. Ítélet [116]-[120] bekezdés);
- az egyes bírságolási szempontok kapcsán a pontszámok megjelenítése nélkül a GVH mérlegelési tevékenysége megfelelő módon nem ellenőrizhető, illetve nem vethető össze az Alaphatározatban foglalt mérlegeléssel, ami végső soron akadályozza az Alaphatározat felülvizsgálata során született kúriai döntés megismételt eljárásban történt végrehajtásának ellenőrzését (ld. Ítélet [136]-[137] bekezdés);
- a CIB proaktív magatartása körében az Alaphatározat felülvizsgálata során született kúriai döntés a megismételt eljárásra annyit írt elő, hogy a versenyző termékkel kapcsolatos vitatásokat a megismételt eljárásban tisztázni kell, mert annak a bírság meghatározása szempontjából jelentősége van, az ugyanakkor alaptalan hivatkozás, hogy a CIB magatartását a megismételt eljárásra való utasítás nyomán enyhébb súlyúnak kellett volna értékelni, mint ahogyan az is, hogy a Kúria a hármas kritériumrendszer vizsgálatát, alkalmazását tette volna a GVH feladatává, s miután a Második Határozat a proaktív magatartás értékelésének eleget tett, amit az elsőfokú ítélet elfogadott, a Kúria szerint a határozati megállapítások kétségbe nem vonhatók (ld. Ítélet [140] bekezdés);
- az Erste október 3-i találkozóról való távolmaradását a Második Határozat kis súlyú enyhítő körülménynek tekintette, a találkozókön történő „szignifikánsan ritkább” részvétel értékelése pedig az Új Bírságközlemény fentiek szerinti jogszerűtlen alkalmazása miatt okafogyottá vált (ld. Ítélet [141] bekezdés);
- a Raiffeisen tevőleges jóvátételként hivatkozott intézkedései körében a Második Határozat VII.5. pontja részletes indokolást tartalmaz, amivel szemben a Raiffeisen nem terjesztett elő részletes indokolást, mindössze vitatta azt, miközben önmagában az, hogy a fogyasztóknak a Raiffeisen nem okozott kárt, ellenben a bankrendszer jelentős veszteségeket szenvedett el, tevőleges jóvátételnek nyilvánvalóan nem minősülhet (ld. Ítélet [143] bekezdés);
- szintén a Raiffeisen utólagos megfelelési programként hivatkozott intézkedései körében a Kúria leszögezte, hogy az utólagos megfelelési programokat, mint

enyhítő körülményt az Új Bírságközlemény tartalmazza, amelyet a GVH a megismételt eljárásban nem alkalmazhat, így ez a vitatás okafogyottá vált (ld. Ítélet [143] bekezdés);

- az Unicredit versenyzői magatartását a GVH közepes súlyú enyhítő körülményként értékelte, ugyanakkor az, hogy az alperesi mérlegelés a többi felperessel összehasonlítva okszerű volt-e, pontozás hiányában valóban nem volt megállapítható, a megismételt eljárásban azonban a GVH-nak ezt újból értékelnie kell.
73. Összegzésként az Ítélet [145] bekezdése akként fogalmazott, hogy a megismételt eljárásban a GVH-nak a Gazdasági Versenyhivatal Elnökének és a Gazdasági Versenyhivatal Versenytanácsa Elnökének 1/2012. számú, a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény 11. és 21. §-a, illetve az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. és 102. cikke szerinti tilalmakba ütköző magatartások esetén a bírság összegének megállapításáról szóló közleményét (a továbbiakban: Régi Bírságközlemény) kell alkalmaznia, az Alaphatározat felülvizsgálata során született kúriai ítélettel lezárt vagy nem érintett kérdéseket tényként kell kezelnie (így a közterhek levonását is), figyelembe kell vennie az Ítéletben tett megállapításokat, továbbá mérlegelési tevékenységéről a pontozás bemutatásával kell számot adnia, határozatát olyan részletességgel kell megindokolnia, hogy az Alaphatározat felülvizsgálata során született kúriai ítélet által előírtak ellenőrizhetőek legyenek.

IV.

Az érintett piac

74. Tekintettel arra, hogy az Alaphatározat felülvizsgálata során született kúriai döntés előírta a GVH számára az érintett piac részletes meghatározását, és amelynek a hatályon kívül helyezett Második Határozatban foglalt értékelésével a Kúria az Ítélet [142] bekezdése szerint egyetértett, az eljáró versenytanács a jelen megismételt eljárásban a Második Határozatban foglaltakkal egyezően az alábbiak szerint határozza meg az érintett piacot.

IV.1. Az érintett piac meghatározásának szempontjai

75. A Tptv. 14. § (1) bekezdése értelmében az érintett piacot a megállapodás tárgyát alkotó áru és a földrajzi terület figyelembevételével kell meghatározni. Ugyanezen szakasz (2) bekezdése alapján a megállapodás tárgyát alkotó árun túlmenően figyelembe kell venni az azt – a felhasználási célra, az árra, a minőségre és a teljesítés feltételeire tekintettel – ésszerűen helyettesítő árukat (keresleti helyettesíthetőség), továbbá a kínálati helyettesíthetőség szempontjait. A (3) bekezdés szerint földrajzi terület az, amelyen kívül a) az üzletfél nem, vagy csak számottevően kedvezőtlenebb feltételek mellett tudja az árut beszerezni, vagy b) az áru értékesítője nem, vagy csak számottevően kedvezőtlenebb feltételek mellett tudja az árut értékesíteni.
76. Az Európai Bizottságnak a közösségi versenyjog alkalmazásában az érintett piac meghatározásáról szóló közleménye³⁰ (a továbbiakban: Piacmeghatározási közlemény) 7. pontja értelmében az érintett termékpiac mindazokat a termékeket és/vagy

³⁰ 97/C 372/03, Hivatalos Lap C 372 , 09/12/1997 o. 0005 - 0013

szolgáltatásokat magában foglalja, amelyeket a fogyasztó a jellemzőik, árak és rendeltetésük alapján egymással felcserélhetőnek vagy helyettesíthetőnek tart.

77. A Piacmeghatározási közlemény 13. pontja kiemeli, hogy közgazdasági nézőpontból az érintett piac meghatározásához a keresleti helyettesíthetőség jelenti a legközvetlenebb és leghatékonyabb fegyverező erőt egy adott termék szállítóira, különösen ármeghatározó döntéseik vonatkozásában. A piacmeghatározás feladata alapvetően abból áll, hogy azonosítani kell az érintett vállalkozások vevőinek ténylegesen a rendelkezésére álló alternatív beszerzési forrásokat, mind a termékek vagy szolgáltatások, mind a többi szállító földrajzi elhelyezkedése tekintetében. A 14. pont szerint ugyanakkor a kínálati oldali helyettesíthetőségből és a potenciális versenyből adódó versenykorlátok általában kevésbé közvetlenek.
78. A keresleti helyettesíthetőség körében azt kell vizsgálni, hogy a fogyasztó mely termékeket tekinti a vizsgálat tárgyát képező termékek helyettesítőjének. Ehhez először a termékek funkcionális szempontú összehasonlítását kell elvégezni (felhasználási cél, minőség, teljesítési feltételek, fogyasztás módja, fogyasztói szokások, elérhetőség), továbbá a termékek árait kell elemezni. Ez utóbbi körben hasznos segítséget nyújt a Szakvélemény által is hivatkozott ún. hipotetikus monopolista vagy SSNIP teszt, amely azt vizsgálja, hogy egy termék feltételezett egyedüli előállítója által végrehajtott kismértékű, de érzékelhető, tartós áremelkedés hatására (amit jellemzően 5-10% körüli értékűnek tekintenek) a fogyasztók mely más termék használatára, vásárlására térnének át olyan mértékben, amely az áremelést a hipotetikus monopolista számára már nem tenné kifizetődővé. A teszt elvégzése gondolatkísérlet formájában is megtehető, de kvantitatív módszerekkel is alátámasztható.
79. A kínálati helyettesítés ezzel szemben azt mutatja meg (ld. Piacmeghatározási közlemény 20-21. pontjai), hogy a szállítók a relatív árak kismértékű, de tartós változásaira adott válaszként át tudják-e állítani a termelést az érintett termékekre és rövid távon forgalomba tudják-e hozni azokat jelentős pótlólagos költségek vagy kockázatok nélkül. Ilyen helyzetek jellemzően akkor keletkeznek, amikor a vállalkozások egy termékből a legkülönbözőbb minőségeket vagy típusokat forgalmazzák. Még akkor is, ha egy adott végső fogyasztó vagy fogyasztói csoport számára a különböző minőségek nem helyettesíthetőek egymással, a különböző minőségek egy termékpiacra tartoznak, feltéve hogy a szállítók többsége a különböző minőségeket azonnal és a költségeinek az említett jelentős növekedése nélkül képes kínálni és értékesíteni.

IV.2. Az érintett piac a jelen eljárásban

80. Versenykorlátozó megállapodások esetén az érintett piac kiindulópontja minden esetben a megállapodás tárgyát képező áru vagy szolgáltatás. A jelen eljárásban – az alapeljárásban meghatározott és a Kúria által is megerősített jogsértés által kijelölt keretek között – a megállapodás, az átfogó terv a hitelkiváltó hitelek nyújtásának korlátozására vonatkozott, annak érdekében, hogy a deviza-alapú jelzáloghitelek végtörlesztését visszafogják. A forint hitelek korlátozása tehát a devizahitel portfólió védelmét szolgálta.
81. Ennek megfelelően az eljáró versenytanács álláspontja szerint a versenykorlátozó megállapodás tárgyát képező termékek körét elsődlegesen (közvetlenül) a hitelkiváltásra alkalmas forinthitelek képezik, míg másodlagosan (közvetve) érintett termékként a végtörleszthető devizahitelek azonosíthatók.

IV.2.1. Az elsődlegesen (közvetlenül) érintett piac

82. A hitelkiváltásra alkalmas forinthitelek közül kiemelt jelentőségűek a lakáscélú kiváltó jelzálog hitelek, mivel a kiváltandó deviza-alapú jelzáloghitelek szempontjából elsődlegesen ezek szolgáltatathattak alternatívát, a keresleti helyettesíthetőség körében figyelembe veendő szempontok alapján. A fogyasztók számára ugyanis a deviza-alapú jelzáloghitelek lényeges jellemzőjének minősül, hogy lakáscélú ingatlanra bejegyzett jelzálogjog biztosítja a fedezetet, jellemzően lakáscél kielégítését szolgálják, nagyszegű, hosszú távra szóló elkötelezettséget jelentenek, és viszonylag alacsonyabb kamatok mellett érhetőek el. Ezeknek a szempontoknak pedig a forint-alapú hitelek közül leginkább a hitelkiváltási célú (vagy erre is alkalmas) jelzáloghitelek feleltek meg. Az egyéb forint-alapú hitelek (pl. fogyasztási hitelek, személyi hitelek) ehhez képest kedvezőtlenebb feltételeket kínáltak, mivel jellemzően külön fedezet nélküli, kisebb értékű, valamilyen termék vagy szolgáltatás vásárlására szolgáló, rövidebb futamidejű és magasabb kamatozású hitelek voltak.
83. A különféle forint-alapú hiteltermékek között tehát keresleti szempontból nem feltétlenül állt fenn helyettesíthetőség, legfeljebb korlátozott körben, ahogyan azt az Alaphatározat is megállapította, valószínűsíthetően azok számára, akik már csak viszonylag kisebb tőketartozással rendelkeztek. Ezen fogyasztók azonban vélhetően nem képeztek olyan jelentős szegmenst, amelynek esetleges váltása okán az egyéb forint alapú hitelek érdemi versenynyomást támasztottak volna a forint-alapú jelzáloghiteleknek.
84. Ami a kínálati helyettesíthetőséget illeti, a jelzáloghitelek a bankok szempontjából is számos specialitással rendelkeznek, ami az ilyen hitelek nyújtásának lehetőségét is befolyásolja. Jelzáloghitelvezéssel kizárólag a jelzálog-hitelintézetek foglalkozhatnak, amelyek szakosított pénzügyintézetként, szigorú szabályozásnak alávetve, jelzálogfedezet mellett nyújtanak hiteleket, az ehhez szükséges forrásokat pedig jelzáloglevelek kibocsátásából nyerik. Ennek megfelelően egy kereskedelmi banknak, ha jelzálog-alapú hitelt kíván nyújtani lakossági ügyfelei számára, létre kell hoznia egy jelzálogbankot vagy egy már meglévő jelzálogbankkal kell együttműködnie. Mivel ezen lehetőségek (különösen a saját jelzálogbank létrehozása) mind idő-, mind költségigénye jelentősnek tekinthető, nem egyértelmű, hogy az SSNIP teszt logikájában egy 5-10%-os áremelés esetén egy jelzáloghitelt nem nyújtó kereskedelmi bank ilyen termékek kínálásába kezdene. Az eljáró versenytanács az előzőek fényében – az eljárás alá vontak számára kedvezőbb megközelítést alkalmazva – e tekintetben a szűkebb piacmeghatározást tartotta indokoltnak a jelen esetben.
85. Szintén nem tekintette a forint-alapú kiváltó hitelek helyettesítőjének az eljáró versenytanács a deviza-alapú jelzáloghiteleket, mivel ezek szabályozása a deviza-árfolyamok jelentős emelkedését követő, a végtörlesztési törvény elfogadásának indokául is szolgáló devizahitel-válság idején oly mértékben szigorodott, hogy annak nyújtása gyakorlatilag megszűnt. Ennek megfelelően a deviza-alapú jelzáloghitelek sem a fogyasztók számára (keresleti oldalon), sem a bankok szempontjából (kínálati oldalon) nem képeztek ésszerű helyettesítési lehetőséget.
86. Több eljárás alá vont, de különösen az OTP hivatkozott arra az első felülvizsgálati eljárás során, hogy a forint-alapú jelzáloghiteleken belül a speciális és a támogatott hitelek elkülönülten kezelendők. E körben az eljáró versenytanács egyetértett a Szakvélemény azon megállapításaival, hogy a speciális és támogatott hitelek szabályozásának és

nyújtásának sajátosságai sem keresleti, sem kínálati szempontok alapján nem teszik lehetővé, hogy ezen hiteltermékeket a kiváltó forintHITELEK helyettesítőjének tekinthessük.

87. Mindezek alapján összefoglalóan megállapítható, hogy a jelen eljárás szempontjából közvetlenül érintett piacnak a forint-alapú jelzálogHITELEK tekinthetőek, ide nem értve a speciális és támogatott hiteleket.

IV.2.2. A másodlagosan (közvetve) érintett piac

88. Mivel a magatartás lényegében a devizahitelek végtörlesztésének visszafogására irányult, közvetve ezen termékek érintettsége is megállapítható. Nyilvánvalóan e körben, utalva a Kúria Alaphatózat felülvizsgálata során hozott ítéletének következtetéseire is, alapvetően csak azon hitelek vehetők figyelembe, amelyek végtörlesztését a jogszabály lehetővé tette. Azon hitelek esetében ugyanis a versenyjogsértő korlátozás nem értelmezhető, amelyeknél a jogszabály eleve kizárta a végtörlesztés lehetőségét.
89. Tekintve, hogy a végtörlesztési törvény mind a lakáscélú, mind a szabad felhasználású, de lakóingatlanra bejegyzett jelzálogjoggal fedezett devizahitelek végtörlesztését lehetővé tette, s a bankok jogsértő magatartása is mindkettőre irányult, így a másodlagosan (közvetve) érintett termékek körének, a piac meghatározásának kiindulópontjaként is ezek szolgálnak.
90. Ezen deviza-alapú jelzálogHITELEK tekintetében felhasználási céljuk, lényeges termékjellemzőik és áruk alapján alapvetően a fentebb a versenykorlátozás által elsődlegesen érintett terméként azonosított hitelkiváltó hitelek jelenthettek helyettesítési alternatívát, mind keresleti, mind kínálati szempontból. Ennek megfelelően a másodlagosan érintett piac részét képezik a végtörleszthető deviza-alapú jelzálogHITELEK és az ezeket egyoldalúan helyettesítő forint-alapú jelzálogHITELEK, ide nem értve a speciális és támogatott hiteleket.

V.

Az eljárás alá vontak álláspontja

91. A vizsgálat felhívta³¹ az eljárás alá vont vállalkozásokat, hogy nyilatkozzanak, hogy az alapeljárás, illetve a megismételt eljárás kapcsán rendelkezésre álló adatokon, szempontokon túlmenően kívánnak-e a bírságkiszabás körében további körülményeket előadni. Az eljárás alá vontak nyilatkozatait az eljáró versenytanács az alábbiak szerint foglalja össze.
92. A Budapest Bank álláspontja szerint³²
- a GVH-nak a bírságkiszabás során a Régi Bírságközlemény alkalmazásával kell eljárnia;
 - a releváns forgalom számítása során abból le kell vonnia az eljárás alá vont vállalkozások által befizetett közterheket, ahogyan azt a VJ/74-871/2011. sz. határozatában tette;

³¹ VJ/41-1/2021., VJ/41-2/2021., VJ/41-3/2021., VJ/41-4/2021., VJ/41-5/2021., VJ/41-6/2021.

³² VJ/41-9/2021.

- az eljárás alá vont vállalkozásokkal szembeni bírságkiszabásnak átlátható és ellenőrizhető módon kell történnie egy megfelelő pontozásos rendszer keretein belül, hogy összevethető lehessen a korábbi kúriai ítéletben foglaltakkal;
 - a GVH-nak releváns forgalomként a másodlagosan/közvetetten érintett piac részét képező, ingatlanfedezetű, az akkor hatályos Hpt. 200/B. § (2) a)-d) pontjai alapján megállapított végtörleszthető devizahitel állományon keletkezett 2011. évi bevétel 4,5 hónapra eső részét kell figyelembe vennie, amelyből levonásra kerülnek a közterhek, emellett a jogsértés súlyát kifejező arányszám a korábbi kúriai ítéletben foglaltaknak megfelelően korrigálásra (csökkentésre) kerül azzal a végső eredménnyel, hogy a kiszabott bírságok a korábbi határozathoz képest nominálisan és relatív módon is csökkennek.
93. A CIB a vizsgálati szakaszban, a bírságkiszabás vonatkozásában nem kívánt további adatokat megjelölni, illetve ahhoz kapcsolódóan további szempontokat megadni, ugyanakkor fenntartotta a jogot arra, hogy az eljárás későbbi szakaszában ezt megtegye.³³
94. Az Erste beadványában³⁴ az Ítélet egyes rendelkezéseire hivatkozással előadta, hogy az első kúriai ítélet megismételt eljárásra adott iránymutatása éppen az volt, hogy a jogsértés súlyát csökkenteni kell, mely törvényszerűen eredményezi – az arányossági követelmény miatt – a bírság csökkentését. Emellett azt is értékelnie kellett volna az elsőfokú bíróságnak, hogy az érintett piac ismételt meghatározására vonatkozó ítéleti kötelezés és a releváns forgalom újbóli meghatározása is szükségszerűvé tette a bírság csökkentését. A GVH pedig nem tárt fel olyan körülményt, amely súlyosítást indokolt volna. Utalt arra, hogy az első kúriai ítélet alapján volt és lehetett jogos várakozása, hogy a bírság nemcsak nominálisan, hanem relatív módon is csökkenni fog, figyelemmel annak [254] bekezdésére. Előadta, hogy az Ítélet [130] bekezdése szerint a Ket. 109. § (4) bekezdésének rendelkezéséből az következik, hogy azon határozati megállapítások, amelyeket a felperesek a korábbi peres eljárásban nem vitattak, és amelyekben így a bíróság nem foglalt állást, tényként rögzülnek, azokhoz a GVH a megismételt eljárásban kötve van, így a közterhekkal kapcsolatos alaphatározati megállapítás semmilyen módon nem érinthető a megismételt eljárásban, azt a mérlegelendő körülmények között tényként kell (kellett volna) figyelembe venni. Visszautalt továbbá korábbi, keresetében és felülvizsgálati kérelmében tett nyilatkozatára, miszerint az október 3-i találkozóóról való távolmaradást nagyobb súllyal kellett volna enyhítő körülményként értékelni a bírságkiszabás során (az Ítélet [141] bekezdése). Végül szintén utalt korábbi nyilatkozatára, miszerint a GVH a vezető tisztségviselők érintettsége kapcsán indokolatlanul, diszkriminatív módon kezelte a bírságkiszabás során. Mivel erről az évről a Kúria érdemben nem döntött, az Erste kérte a GVH-t, hogy a vezető tisztségviselők részvételének megítélése körében az Erste-t részesítse egyenlő elbánásban.
95. A K&H álláspontja³⁵ szerint a megismételt eljárásban
- a közterhek levonását tényként kell kezelni;
 - a GVH-nak a Régi Bírságközleményt kell alkalmaznia;

³³ VJ/41-7/2021., 12. pont

³⁴ VJ/41-16/2021.

³⁵ VJ/41-13/2021.

- a GVH-nak az alaphatározatban meghatározott 48 pontnál alacsonyabb értéket kell alkalmaznia a jogsérelem súlya kapcsán, tekintettel arra, hogy az első kúriai ítélet szerint az átfogó terv hiánya a jogsértés súlyát csökkenti;
- a GVH-nak jelen eljárásban 20 pontnál alacsonyabb pontszámot kell adnia a verseny veszélyeztetése kapcsán;
- a MIF-ügyben hozott döntés hatályon kívül helyezésére tekintettel az alapösszeg emelése nem indokolt a folyamatban lévő versenyfelügyeleti eljárásban.

96. A Raiffeisen álláspontja szerint³⁶

- a GVH bírságolási mozgásterét a jelen ügyben a Kúria döntései, valamint saját Alaphatározata határozza meg, amely a Régi Bírságközleményen alapul, viszont figyelemmel kell lenni a Második Határozatban a kúriai iránymutatás eredményeképpen tett megállapításokra is;
- a Második Határozat azon lépése, hogy az állományhoz kapcsolódó közterheket nem vonta le, jogellenes az Ítélet alapján;
- a GVH-nak az Alaphatározatban foglalt „pontozásos” módszernek megfelelően kell eljárnia, a Kúria első ítéletében foglalt következő iránymutatás szerinti eltéréssel: „a jogsértés súlya körében azt is értékelni kell, hogy a jogsértő magatartások ugyan egy átfogó tervbe illeszkedtek, de 2011. szeptember 15-én nem egy átfogó terv jött létre, amelyet következetesen végrehajtottak, ami a jogsértés súlyát csökkenti”. E körben megjegyezte, hogy a „jogsérelem súlya” keretében az Alaphatározat 48 pontot adott a Raiffeisennek, míg a Második Határozat – lényegében ezzel összevethető tartalmú – jogsértés súlyát kifejező arányszámként 6,3%-ot adott, ami 37,8 pontnak felel meg a Raiffeisen számításai szerint. Erre tekintettel álláspontja szerint ennél szigorúbb (magasabb) pontszám alkalmazására nincs jogi lehetőség, míg alacsonyabbat a GVH alkalmazhat;
- a fentiekből adódó alapösszeget nem lehet növelni, mert az Alaphatározat – a MIF-döntés időközben jogerős hatályon kívül helyezésére tekintettel – jogellenesen növelte meg 25%-kal a Raiffeisenre kirótt büntetést;
- a GVH további enyhítő körülményeket is figyelembe vehet (például a tevőleges jóvátételt), mivel az eljárás alá vontak javára a GVH eltérhet, míg súlyosításra nem jogosult.

97. Az Unicredit álláspontja³⁷ szerint

- a GVH-nak a Régi Bírságközlemény alapján figyelemmel kell lennie arra, hogy a közleményben foglalt pontozás nem csupán matematikai művelet, hanem a jogsértés kapcsán elvégzett súlyozás tükrözi, ugyanis ez alapján ellenőrizhető a GVH mérlegelési döntésének megalapozottsága a bírságkiszabás tekintetében;
- a pontozásban meg kell jelennie az egyes magatartásoknak, így tehát ha valamely eljárás alá vont nem folytatott kétoldalú egyeztetéseket, akkor ennek az eljárás alá vontnak a bírságmértékének jelentősen és pontosan olyan mértékben kell lefelé eltérnie azoknak az eljárás alá vontaknak a bírságmértékétől, mint amilyen mértékben

³⁶ VJ/41-17/2021., 4. pont

³⁷ VJ/41-15/2021.

a terhekre értékelte, hogy nemcsak egyfajta, de kétfajta jogellenes magatartásban is részt vettek. A pontozásnak tehát nemcsak az adott eljárás alá vont vonatkozásában, de az ügy egészének az összefüggéseinek értékelésére is alkalmasnak kell lennie;

- mivel 2011. szeptember 15-én átfogó terv nem jött létre, így a bírságkiszabás során két időszakot szükséges értékelni az eljárás alá vont vállalkozások 2011. szeptember 15. és 2012. január 30. közötti versenykorlátozó magatartásán belül. Egyrészt a 2011. szeptember 15. és október 3. közötti időszakot, mely időszakban a jogsértés ugyan megvalósult, azonban átfogó terv nem jött létre, így enyhébb minősítés és pontozás alá esik, másrészt a 2011. október 3. és 2012. január 30. közötti időszakot, mely időszakban már létrejött az átfogó terv. Az Unicredit álláspontja szerint a teljes pontozási rendszer csak ez utóbbi időszakban érvényesíthető;
- az Unicredit versenyzői magatartását „közepes súlyú enyhítő körülményként” szükséges értékelni és azt a többi felperessel összehasonlítva okszerű pontozással alátámasztani. Az Unicredit álláspontja szerint, a „közepes súlyú enyhítő” körülmény az adott ügyben alkalmazott bírságmértéket „közepesen” lefelé mozdítja el, vagyis azt annak középértékével kell csökkenteni.

VI.

Jogszabályi háttér

98. A Tpv. 24. § (3) bekezdés f) pontja értelmében a hitelintézetek és a pénzügyi vállalkozások összefonódásánál a nettó árbevétel helyett a kapott kamatok és kamatjellegű bevételek, az értékpapírokból származó bevételek [bevétel forgatási célú részvényekből, bevétel részesedésekből (osztalék, részesedés), bevétel kapcsolt vállalkozásban lévő részesedésekből (osztalék, részesedés), bevétel jelentős tulajdoni részesedési viszonyban lévő vállalkozástól (osztalék, részesedés), bevétel egyéb részesedési viszonyban lévő vállalkozástól (osztalék, részesedés)], a kapott jutalékbevételek, a pénzügyi műveletek nettó eredménye és az egyéb bevételek üzleti tevékenységből jogcímek alá tartozó bevételek összegét kell figyelembe venni.
99. A Tpv. 27. § (7) bekezdése alapján a külföldi devizában meghatározott összegek forintra történő átszámításakor a Magyar Nemzeti Bank által közzétett, az adott vállalkozás üzleti évének lezárásakor érvényes deviza-középfolyamot kell alkalmazni.
100. A Tpv. 78. § (1) bekezdésének a) pontja szerint az eljáró versenytanács bírságot szabhat ki azzal szemben, aki a GVH hatáskörébe tartozó jogsértő magatartást valósít meg.
101. A Tpv. 78. § (2) bekezdése alapján a bírság legmagasabb összegének meghatározásakor a nettó árbevételt a határozat meghozatalát megelőző üzleti évre vonatkozó éves beszámoló vagy egyszerűsített éves beszámoló alapján kell meghatározni. Ha a határozat meghozatalát megelőző üzleti évben elért nettó árbevételéről nem áll rendelkezésre hiteles adat, az utolsó hitelesen lezárt üzleti év nettó árbevétele az irányadó. A nettó árbevétel számítására egyebekben megfelelően alkalmazni kell a 24. § (3) bekezdését és a 27. § (7) bekezdését.
102. A Tpv. 78. § (3) bekezdése alapján a bírság összegét az eset összes körülményeire – így különösen a jogsérelem súlyára, a jogsértő állapot időtartamára, a jogsértéssel elért előnyre, a jogsértő piaci helyzetére, a magatartás felróhatóságára, az eljárást segítő

együttműködő magatartására, a jogsértő magatartás ismételt tanúsítására, gyakoriságára – tekintettel kell meghatározni. A jogsérelem súlyát különösen a gazdasági verseny veszélyeztetettségének foka, a végső üzletfelek érdekei sérelmének köre, kiterjedtsége alapozhatja meg.

103. A Tpv. 46. § (1) bekezdése értelmében a versenyfelügyeleti eljárásra a Tpv.-ben foglalt rendelkezéseket kell alkalmazni. Az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (a továbbiakban: Ákr.) rendelkezéseit a versenyfelügyeleti eljárásban akkor kell alkalmazni, ha azt a Tpv. kifejezetten előírja.
104. Az Ákr. 143. § (1) bekezdése szerint a törvény rendelkezéseit a hatálybalépését követően indult és a megismételt eljárásokban kell alkalmazni.

VII.

Jogi értékelés

105. Az eljáró versenytanács az Alaphatározat által megállapított és a Kúria által is megerősített jogsértésre, annak jellegére, súlyára, az érintett piaci szereplők gazdasági szempontból meghatározó jelentőségére tekintettel fenntartja, hogy a jelen eljárásban bírság kiszabása indokolt, az egyedi és általános prevenció szempontjaira is figyelemmel.
106. A bírságösszeg megállapítása során az eljáró versenytanács a Tpv. előző fejezetben ismertett rendelkezései mellett – figyelemmel az Ítélet [96]-[115] bekezdéseire – a Régi Bírságközleményre volt tekintettel.
107. A Régi Bírságközlemény 3. pontja értelmében a közlemény azokat a jogszabály által meghatározott szempontokat részletezi, amelyek alapján a GVH meghatározza a Tpv. 11. és 21. §-ában, valamint az Európai Unió Működéséről szóló szerződés (a továbbiakban: EUMSZ.) 101. és 102. cikkében meghatározott – a versenykorlátozó megállapodásokra és összehangolt magatartásokra, valamint a gazdasági erőfölénnyel való visszaélésre vonatkozó – tilalmak érvényesítését szolgáló eljárásokban kiszabott bírság mértékét.
108. A Régi Bírságközlemény 4. és 5. pontja szerint a Tpv. 78. §-a rendelkezik a GVH által kiszabható érdemi versenyfelügyeleti bírságról. A Tpv. 78. § (3) bekezdése példálózó felsorolást tartalmaz a bírság kiszabása során értékelendő körülményekről, így e rendelkezés nem zárja ki egyéb szempontok figyelembe vételét. A felsorolt körülmények mindegyikének értékelése, figyelembe vétele nem szükséges minden esetben, csak akkor, ha az eset releváns körülményei közé tartozik. A közlemény bemutatja a bírság kiszabásának menetét, szempontjait, azok tartalmát és egymáshoz viszonyított súlyát, megadva ezáltal a bírság kiszámításának módszerét.
109. A Régi Bírságközlemény 6. pontja szerint kivételes esetekben előfordulhat az is, hogy az ügy speciális körülményeire tekintettel a módszer nem, vagy csak részben alkalmazható. Ilyen esetekben a GVH eltér a közleményben foglaltaktól, melynek indokait az eljáró versenytanács határozatának bírságot indokoló része tartalmazza.
110. A Régi Bírságközlemény 9. pontja szerint a bírság meghatározása többlépcsős eljárás: a GVH először egy, a jogsértő vállalkozás által az érintett piacon elért forgalomból

(releváns forgalom) kiinduló alapösszeget határoz meg, amelyet további szempontok figyelembevételével több lépésben módosíthat.

111. A Régi Bírságközlemény 12. pontja értelmében a bírság meghatározásakor figyelembe vett enyhítő és súlyosító körülmények nem közvetlenül a közleményben foglalt módszer alkalmazásából adódó bírságösszeget módosítják, hanem az alapösszeg meghatározása során komplex módon, a közleményben ismertetett mérlegelési szempontok körében kerülnek figyelembe vételre úgy, hogy a súlyosító körülmények megléte a végül kialakuló bírságösszeg növekedésének irányába (például egy adott szemponthoz tartozó pontszám növekedése révén), míg az enyhítő körülmények megléte a csökkenés irányába hat. Súlyosító körülmények hiánya önmagában nem minősül enyhítő körülménynek.
112. A fentiek alkalmazása során az eljáró versenytanács figyelemmel volt a Kúriának az Ítélet [130] bekezdésében foglalt elvárására, miszerint „azon határozati megállapítások, amelyeket a felperesek a korábbi peres eljárásban nem vitattak, és így amelyekben a bíróság nem foglalt állást, tényként rögzülnek, azokhoz az alperes a megismételt eljárásban kötve van”. Ennek megfelelően az eljáró versenytanács az e körbe tartozó körülmények kapcsán az Alaphatározatban szereplő értékelést ismétli meg az alábbiakban.

VII.1. Releváns forgalom

113. Az alapösszeg kiszámításakor a GVH a Régi Bírságközlemény alapján a releváns forgalom 10%-ából indul ki, ami azt jelenti, hogy az elképzelhető legsúlyosabb esetben – 100 pont elérése esetén – az alapösszeg éppen megegyezik a releváns forgalom 10%-ával. A releváns forgalom a Régi Bírságközlemény 16. pontja értelmében a jogsértő vállalkozás jogellenes magatartásával érintett piacon elért forgalomként határozható meg.
114. A Második Határozat a releváns forgalmat az Alaphatározat felülvizsgálata során született kúriai ítéletben megfogalmazott elvárással összhangban, a Második Határozatban definiált érintett piacból kiindulva számszerűsítette, amellyel az Ítélet szerint – a közterhek levonásának kérdéskörét kivéve – a Kúria is egyetértett. Ennek megfelelően a jelen megismételt eljárásban az eljáró versenytanács a releváns forgalmat a Második Határozatban foglaltak mentén az alábbiak szerint határozta meg.
115. Tekintettel arra, hogy az eljárás alá vontak jogsértő magatartása a Kúria által a jogsértés megállapítása terén helybenhagyott VJ/74-871/2011. sz. versenytanácsi határozat értelmében arra irányult, hogy az ingatlanfedezetű devizahitelek jogszabály által lehetővé tett végtörlesztését korlátozza (melynek a kiváltó hitelek korlátozása „csak” eszközül szolgált), az eljáró versenytanács álláspontja szerint releváns forgalomként a másodlagosan / közvetetten érintett piac részét képező, ingatlanfedezetű végtörleszthető devizahitel állományon keletkezett bevétel veendő figyelembe, mivel ez a mutató megfelelően kifejezi a jogsértés gazdasági jelentőségét. Az egyes eljárás alá vontak ezen bevétele ugyanis szoros kapcsolatban áll devizahitel állományukkal, ami pedig érzékelteti a végtörlesztés visszafogására vonatkozó egyedi érdekeltységüket.
116. Az eljáró versenytanács ugyanakkor nem látta indokoltnak az érintett piac részét képező, illetőleg a jogsértés által ugyancsak érintett forint-alapú (kiváltó) jelzálog hitelekéből származó árbevétel figyelembe vételét, tekintettel arra, hogy az Alaphatározat által is elismert módon a jogsértés egy „nem klasszikus” kibocsátás-korlátozás volt, abban az értelemben, hogy az elsősorban nem a hitelkiváltó hiteleken elért profit maximalizálását

szolgált, hanem a végtörlesztés okán a deviza hiteleken keletkező veszteségek minimalizálását (éppen ezen okból tekinthető a végtörleszthető devizahitel állományon realizált bevétel a jogsértés gazdasági jelentőségét hűen tükröző értéknek).

117. Az eljáró versenytanács az érintett piac meghatározásánál írtakkal összhangban a deviza-alapú jelzáloghitelek közül csak a végtörleszthető hitelek forgalmát vette figyelembe a releváns forgalom kalkulálása során. Amint az fentebb kifejtésre került, a végtörlesztési törvény az alábbi feltételek teljesülése esetén tette lehetővé a fogyasztó számára a végtörlesztést (és kötelezővé a bank számára az erre vonatkozó igény teljesítését) a magyarországi lakóingatlanon alapított jelzálogjoggal fedezett deviza-alapú hitelek vonatkozásában:
- a végtörlesztéssel érintett deviza-alapú kölcsön (továbbiakban: kölcsön) folyósításánál alkalmazott árfolyam a rögzített árfolyamnál nem volt magasabb;
 - a kölcsönszerződést a bank 2011. június 30-ig nem mondta fel;
 - a végtörlesztésre vonatkozó írásbeli igénybejelentését a hitelfelvevő 2011. december 30. napjáig a bankhoz benyújtotta;
 - ha a végtörlesztéssel érintett kölcsönhöz közvetlenül kapcsolódik áthidaló vagy gyűjtőszámlahitel, úgy az igénybejelentéssel egyidejűleg a hitelfelvevő annak végtörlesztését is vállalta;
 - a végtörlesztés az igénybejelentés napját követő 60. napig megtörtént azzal, hogy a hitelfelvevő ezen időpontig a végtörlesztéssel kapcsolatos valamennyi fizetési kötelezettségének eleget tett.
118. A fenti feltételek közül az első kettő [régi Hpt. 200/B. § (2) bekezdés a) és b) pontja] objektív, a bankok alapeljárásban vizsgált magatartásától független körülménynek tekinthető, azok teljesülését a bankok saját nyilvántartásaik alapján – mint a végtörlesztés elméletileg lehetséges felső határát kijelölő feltételek fennállását – a végtörlesztési időszak kezdetén maguk is megállapíthatták. Ezzel szemben a harmadik és negyedik feltétel [régi Hpt. 200/B. § (2) bekezdés c) és d) pontja] már bizonyos mértékű szubjektivitást is hordoz, amennyiben az igénybejelentés feltételezi a végtörlesztésre vonatkozó igény felmerülését, ilyen igény pedig nyilvánvalóan csak akkor merülhetett fel érdemben, ha a fogyasztó alappal feltételezhette, hogy a hitelt a csökkentett árfolyamon saját forrásból vagy más hitel felvétele révén képes lesz visszafizetni, végtörleszteni. Márpedig a fogyasztó ezen képességét, illetve az erre vonatkozó előzetes értékelését befolyásolhatta a bankok hitelkiváltó hitelek korlátozására irányuló jogsértése, hiszen elérhető hiteltermékek hiányában és/vagy túlságosan magas kamatok, túlságosan szigorú hitelfelvételi feltételek esetén lehettek olyan fogyasztók, akik kevésbé érezhették reális lehetőségnek a végtörlesztést, így már az igénybejelentés fázisáig sem jutottak el. Ráadásul épp ez a feltétel jelentette a legnagyobb bizonytalanságot a bankok számára, amit az is mutat, hogy ennek alakulása, előrejelzése a jogsértő egyeztetéseknek is tárgyát képezte. Az ötödik feltétel [régi Hpt. 200/B. § (2) bekezdés e) pontja] pedig eleve csak utólagosan vizsgálható, ráadásul valamennyi feltétel együttes teljesülésének vizsgálatával nem az (elméletileg) végtörleszthető, hanem a ténylegesen végtörlesztett hitelek állománya lenne meghatározható. Mindezek következtében az eljáró versenytanács végtörleszthető hitelnek a fenti első két [azaz a régi Hpt.-nek a vizsgált magatartás tanúsításakor hatályos 200/B. § (2) bekezdésének a)-b) pontjaiban foglalt] feltételnek

megfelelő devizahiteleket tekintette, s releváns forgalomként – összhangban a Tpv. 24. § (3) bekezdésében foglaltakkal – az ezeken realizált kamat-, jutalék és egyéb bevételeket vette figyelembe.

119. A végtörleszthető devizahitelek körének bírságolás céljából történő ilyen meghatározását a korábbi megismételt eljárás során több eljárás alá vont vállalkozás is kifogásolta. A Budapest Bank a végtörlesztési ráta alakulásában közreható egyéb tényezők vizsgálatát, a releváns forgalom megfelelő arányosítását javasolta, míg az Erste annak alátámasztását szorgalmazta, hogy az általa alkalmazott kamatok, egyéb feltételek alkalmasak voltak a hitelfelvételtől való elrettentésre, ami a régi Hpt. 200/B. § (2) bekezdés c) pontjának kizárása körében adott indokolás (fogyasztók döntésének befolyásolására való alkalmasság) elfogadhatóságának szükséges feltétele. A K&H és az MKB szerint is ellentétes a végtörlesztési törvénnyel az érintett hitelek körének meghatározása, utóbbi hozzátette, hogy a szubjektív tudattartalomnak a végtörleszthetőség szempontjából nincs jelentősége, az igény bejelentését pedig a jogsértés egyébként sem befolyásolhatta. Az Erste, a K&H és az OTP a ténylegesen végtörlesztett devizahitelek figyelmen kívül hagyását kérte, a Raiffeisen pedig a régi Hpt. 200/B. § (2) bekezdés c) pontja szerinti hitelállományon realizált bevételek levonását. Ezen megfontolásokat ugyanakkor az eljáró versenytanács nem osztotta, mivel álláspontja szerint az ilyen jellegű szűkítések valójában a ténylegesen kárt szenvedett fogyasztók beazonosítását, ekként az okozott kár számszerűsítését szolgálják. A releváns forgalom funkciója azonban nem az, hogy a fogyasztók által ténylegesen elszenvedett kárt meghatározza (ennek a súlyosító körülmények, illetve egy esetleges közérdekű per esetében lehet jelentősége), hanem a jogsértés gazdasági jelentőségét megfelelően kifejező mutató képzése, hiszen az eljárás alá vontak nem tudhatták azt, hogy hány fogyasztó lehet képes végtörleszteni, az ő szándékuk arra irányult, hogy a végtörlesztést a lehető legteljesebb körben akadályozni és így az azon keletkező veszteségüket minimalizálni tudják. A végtörlesztett hitelek figyelmen kívül hagyását az eljáró versenytanács azért sem látta indokoltnak, mert álláspontja szerint a jogsértés által érintett körbe tartoznak a végtörlesztett hitelek is, tekintve, hogy a kiváltó hitelek nyújtásának korlátozása bankonként egységesen érvényesült, így nyilvánvalóan kihatott a végtörlesztett hitelek kiváltását biztosító hitelek árára, feltételeire is (ekként a fogyasztók vélhetően magasabb költséggel és/vagy kedvezőtlenebb feltételekkel juthattak kiváltó hitelhez, mint jogsértés hiányában), sőt, a végül önerőből megvalósult végtörlesztéseket is érinthette a kibocsátáskorlátozás, mivel jogsértés hiányában esetlegesen kedvezőbb feltételekkel lehetett volna kiváltó hitelhez jutni, ami az önerő bevonásának, felhasználásának mértékét is befolyásolhatta. Az eljáró versenytanács egyes eljárás alá vonti felvetésekre reagálva megjegyzi, hogy a fentebb a releváns forgalom funkciója kapcsán írtak okán ezen hatások elvi lehetősége is elegendő ahhoz, hogy az érintett hitelállományon realizált bevételek is a releváns forgalom részét képezzék, nem szükséges a tényleges hatás kimutatása, bizonyítása.
120. Az eljáró versenytanács szintén nem látta megalapozottnak a K&H és az Unicredit korábbi megismételt eljárásban tett előadása alapján a forrásköltségek, illetőleg a végtörlesztésen elszenvedett veszteségek bevételekből történő levonását, tekintettel arra, hogy álláspontja szerint a jogsértés gazdasági jelentőségét nem az adott tevékenységen elért profit, a hitelek nettó eredményessége, hanem a hiteleken realizált árbevétel fejezi ki megfelelőbben. A költségek, ráfordítások levonására más ágazatokban megállapított

jogsértések esetén sem kerül sor, s az eljárás alá vontak nem azonosítottak olyan körülményt, amely az általános megközelítéstől való eltérést indokolná.

121. Az eljáró versenytanács nem osztotta továbbá azon eljárás alá vonti (Budapest Bank, Erste, MKB) érveket sem, melyek szerint a bevételekből le kellene vonni a 2014/2015-ben „tisztegtelenség miatt visszafizetett” összeget, mert semmisségükre csak utólagosan, a Kúria 2/2014. számú PJE határozata és az abban foglaltak végrehajtását szolgáló jogszabályok megszületése után derült fény. A vizsgált időszakban a visszafizetés szükségessége még nem volt ésszerűen előrelátható, így a bankok a végtörlesztéssel kapcsolatos stratégiájuk kialakítása, a kibocsátás-korlátozásra vonatkozó jogsértésben való részvételük kapcsán releváns döntéseik meghozatala során e tényezőt nyilvánvalóan nem vehették figyelembe.
122. Mindezekkel az Ítélet [121]-[126] és [132]-[134] bekezdései alapján a Kúria is egyetértett.
123. Ami a közterhek levonását illeti, az Ítélet [127]-[131] bekezdései értelmében a GVH az Alaphatározathoz e körben kötve van, azaz a közterhek levonását a jelen megismételt eljárásban tényként kell kezelnie. Ennek megfelelően az eljáró versenytanács a jelen megismételt eljárásban a fentebb meghatározott végtörleszthető deviza-alapú jelzálog hitelállományon a 2011. évben realizált kamat-, díj- és jutalékbevételeket az eljárás alá vontak által a korábbi, illetve a jelen megismételt eljárásban megadott értékben csökkentette.
124. Az eljáró versenytanács a bírságszámítás alapjaként a fentiek szerint számszerűsített, a közterhekkel csökkentett releváns forgalom időarányos, – a jogsértéssel érintett időszak Kúria által is megerősített hosszára tekintettel – 4,5 hónapra eső részét vette figyelembe, aminek jogszerűsége az Ítélet [116]-[120] bekezdései értelmében nem vonható kétségbe.
125. Mindezek alapján a releváns forgalom az egyes eljárás alá vontak esetében az alábbiak szerint alakult.

	2011. évre vonatkozó végtörleszthető, ingatlanfedeztető deviza hitelből (lakáscélú és nem lakáscélú összesen) származó bevétel (forint)		
Eljárás alá vont	2011. évi forgalom	„Nettósított” 2011. évi forgalom	Releváns forgalom (4,5 hónap)
Budapest Bank ³⁸	[ÜZLETI TITOK]		
CIB ³⁹			
Erste ⁴⁰			
K&H ⁴¹			
Raiffeisen ⁴²			
Unicredit ⁴³			

³⁸ VJ/41-23/2021. 1. sz. melléklet (VJ/20-52/2017. 5. sz. melléklet)

³⁹ VJ/41-23/2021. 2. sz. melléklet (VJ/20-46/2017. melléklete)

⁴⁰ VJ/41-53/2021.

⁴¹ VJ/41-13/2021.

⁴² VJ/41-17/2021.

⁴³ VJ/41-78/2021.

VII.2. Jogsérelem súlya

126. A Régi Bírágközlemény alapján a releváns forgalom meghatározását követően a jogsérelem súlyát kell értékelni. Ennek az alapösszeg meghatározása során nagyobb jelentősége van, ezért a számítás során 60 ponttal esik latba. Két egyenlő jelentőségű elemre osztható: a verseny veszélyeztettségére (30 pont) és a jogsértés piaci hatására (30 pont).

VII.2.1. Verseny veszélyeztetettsége

127. A verseny veszélyeztettségének megítélésekor szerepet játszik, hogy az adott magatartás természeténél fogva, a verseny milyen fokú csökkenésével fenyeget, esetleg fenyeget-e a verseny teljes megszűnésével. A verseny veszélyeztettségének keretében vizsgálandó továbbá, hogy a magatartás az adott eset körülményei szerint fontosabb, illetve meghatározó versenyméretű (pl. árverseny, minőségi verseny, innovációs verseny) közül melyeket érinti, esetleg valamennyit érinti-e.
128. Az Alaphatározat szerint a megállapított egységes, komplex, folyamatos jogsértés – a hitelkiváltó hitelek nyújtásának korlátozása révén – a fix árfolyamú végtörlesztések csökkentése érdekében megvalósított, tiltott kibocsátás-korlátozásnak tekinthető, bár nem minősül „klasszikusnak”. Az eljárás alá vont vállalkozások ugyanis összehangolták piaci stratégiájukat a refinanszírozás terén, amely során nem az egyes választott módszerekben (kamatemelés, ügyfelek közötti különbségtétel stb.) állapodtak meg, hanem az átfogó terv arra vonatkozott, hogy olyan stratégiát fognak folytatni, amely a fix árfolyamú végtörlesztéseket korlátozza. Az átfogó terv mentén követendő stratégia végrehajtását az eljárás alá vontak azon magatartása is segítette, hogy üzleti titoknak minősülő információkat, adatokat osztottak meg egymással. E jogsértés jellegénél fogva alkalmas arra, hogy visszafogja a refinanszírozást valamint jelentős mértékben korlátozza az eljárás alá vontak közötti versenyt. Az Alaphatározat szerint továbbá a jogsértés az innovációs és közvetve az árversenyre hatott, mire tekintettel az Alaphatározat az adható 30 pontból egységesen 20 pontot adott az eljárás alá vontaknak a verseny veszélyeztetésének értékelése körében, amely a Régi Bírágközlemény szerint adható pontszám középszámjának felső határán helyezkedik el.
129. A fentiekben körülírt jogsértés az Alaphatározat felülvizsgálata során született kúriai ítélet [242] bekezdése szerint „a legsúlyosabb kartellek közé tartozik, amennyiben a mennyiségi korlátozás a piac felosztásához hasonlóan az árak emelkedéséhez vezet, amely célja szerint is jogsértő, függetlenül attól, hogy az kőkemény kartellnek minősül-e avagy nem. Egyebekben a 20 pont a maximálisan adható pontnál jelentősen alacsonyabb, ezért fel sem merül a Tpv. 78. §-ának sérelme.” A Kúria mindazonáltal azt is megállapította az Alaphatározat felülvizsgálata során hozott ítéletének [254] bekezdésében, hogy a „jogsértés súlya körében azt is értékelni kell, hogy a jogsértő magatartások ugyan egy átfogó tervbe illeszkedtek, de szeptember 15-én nem egy átfogó terv jött létre, amelyet következetesen végrehajtottak, ami a jogsértés súlyát csökkenti.”
130. Mindezeket mérlegelve az eljáró versenytanács a jelen megismételt eljárásban az adható 30 pontból egységesen 18 pontot adott az eljárás alá vontaknak a verseny veszélyeztetésének értékelése körében, azaz az Alaphatározathoz képest 10%-os csökkentést alkalmazott, figyelemmel arra, hogy

- az Alaphatározatban megállapított és a Kúria által is megerősített jogsértés különösen súlyosnak minősül, függetlenül attól, hogy kőkemény kartellként definiálható vagy sem, ezért a Régi Bírágóközlemény 21. pontja szellemében a GVH által adott pontszámnak a lehetséges tartomány felső zónájába kellene esnie;
- bár a jogsértés súlyát a Kúria által is elismerten csökkenti az a körülmény, hogy szeptember 15-én nem egy átfogó terv jött létre, azonban az Alaphatározat felülvizsgálata során hozott döntésében a Kúria azt is kimondta, hogy a „szeptember 15-i ülésen megszületett az elvi megállapodás a verseny korlátozásáról, október 3-án pedig a konkrét lépések egyeztetése történt meg a jövőbeli magatartásra vonatkozó információk közvetlen, gyors és hatékony megosztásával” (ld. [203] bekezdés), továbbá hogy „a bankok közti több szintű megbeszélések egy átfogó tervbe illeszkedtek” (ld. [204] bekezdés), „egy közös cél érdekében történtek” (ld. [206] bekezdés), amit az Ítélet [117] bekezdése akként értékel, hogy „2011. szeptember 15-én már a versenykorlátozás szempontjából jelentős találkozó zajlott”, azaz a jogsértés továbbra is igen súlyosnak minősíthető, amelyen belül a 2011. szeptember 15-i találkozóknak is fontos szerepe van;
- amihez képest a Kúria szerint már az Alaphatározatban adott 20 pont is jelentősen alacsonyabb a maximálisnál;
- miközben az Alaphatározat azon megállapítása, hogy a magatartás az innovációs és közvetve az árversenyre hatott, a bírósági eljárások során nem került vitatásra, cáfolásra, így az tényként rögzült, ekként megállapítható, hogy a magatartás több fontos verseny dimenziót is érintett.

131. Az előzetes álláspontra tett észrevételeikben az eljárás alá vontak a fentiekkel kapcsolatban az alábbi kifogásokat fogalmazták meg:

- A Budapest Bank szerint⁴⁴ mivel a teljes jogsértés időszakán belül a 2011.09.15. és 2011.10.03. közötti időszak hozzávetőlegesen 15%-ot képvisel, így a jogsértés súlya is ilyen mértékben, azaz 17 pontra csökkentendő.
- A CIB kifejtette,⁴⁵ hogy a jogsértés súlyának csökkentésekor a megfelelő mérték meghatározása során figyelemmel kell lenni a Kúria Alaphatározat felülvizsgálata körében hozott ítéletének részletes indoklására, különösen is annak [206] és [201] bekezdéseire, amelyek értelmében a szeptemberi reggelin átfogó terv azért sem jöhetett létre, mert a kockázatkezelők konkrétumok nélküli stratégia meghatározása keretében tanúsítandó magatartása kapcsán nem világos, hogy az általános kibocsátás-korlátozás célján kívül egyáltalán mi a terv maga, illetve amelyek szerint a kétoldalú megbeszélések jogsértő jellege lényegesen csekélyebb volt. Ezen megállapításokból a CIB szerint az a következtetés adódik, hogy csak lényegesen kisebb súlyú jogsértésre került sor, mint amit az Alaphatározat rögzített, így csak 15 pont adható a verseny veszélyeztetése körében.
- Az Erste nehezményezte,⁴⁶ hogy az előzetes álláspont nem indokolta, miért éppen 10%-os csökkentést lát szükségesnek e körben, mindössze azzal magyarázta választását, hogy az Alaphatározatban szereplő 20 pont eleve alacsony volt. Erre így

⁴⁴ VJ/41-72/2021.

⁴⁵ VJ/41-70/2021.

⁴⁶ VJ/41-79/2021.

meglátása szerint nem lehet érdemben védekezni, mivel ez nem releváns szempont. Kifogásolja továbbá, hogy a 2 pontos csökkentés éppen csak meghaladja a lehetséges legkisebb 1 pontos különbséget, azaz az előzetes álláspont az átfogó terv hiányát csak nüansznyi különbségnek értékeli, noha a jogsértés sokkal kevésbé súlyos, mintha egy átfogó versenykorlátozó tervről és annak következetes végrehajtásáról lett volna szó.

- A K&H⁴⁷ és a Raiffeisen⁴⁸ a jogsértés súlyának előzetes álláspontban ismertett értékelését nem vitatta.
- Az Unicredit álláspontja⁴⁹ szerint az előzetes álláspontban kilátásba helyezett, egységes 18 pont alkalmazása a jogsértés súlya körében nem veszi figyelembe, hogy az Unicredit magatartása az átfogó tervbe illeszkedett-e, márpedig az Alaphatározat megállapította, hogy az eljárás alá vontak a végtörlesztés korlátozását célul tűző átfogó tervüket ténylegesen meg is valósították az Unicredit és a Takarékbank kivételével. Emiatt az Unicredit vonatkozásában egyedi értékelés szükséges e körben, figyelemmel az Ítélet [144] bekezdésére is, így számára 9-10 pont alkalmazható.

132. Az eljáró versenytanács a fentiekkel kapcsolatban az alábbiakra mutat rá.

- A Budapest Bank által felvetett megoldás azt sugallja, mintha a szeptemberi találkozó egyáltalán nem lett volna jogsértő, hiszen a két találkozó közötti időszakot figyelmen kívül hagyni javasolja. Ez viszont ellentétes az Alaphatározattal és az annak felülvizsgálata során született kúriai ítélettel, amelyek a szeptemberi reggelit is egyértelműen jogsértőnek találták.
- A CIB azon érve, hogy a Kúria szerint a kétoldalú egyeztetések jogsértő jellege lényegesen csekélyebb, egy kontextusából kiragadott megállapítás, a Kúria ugyanis ezen kijelentését a felsővezetők közötti többoldalú egyeztetéssel összevetésben fogalmazta meg, ahhoz képest tekintette a kétoldalú egyeztetéseket csekélyebb súlyúnak, kiemelve, hogy ilyen többoldalú találkozó megtörténtét – bár az kétségtől elválasztva és logikus feltételezés, következtetés lett volna – az Alaphatározat az ártatlanság vélelmével összhangban nem állapított meg. Ennél fogva a kétoldalú egyeztetések Alaphatározatban foglalt értékelése rögzült, ezzel kapcsolatban a jogsértés súlya körében további mérlegelésnek nincs helye. A CIB másik érve tulajdonképpen a Kúria azon megállapításának kibontása, magyarázata, hogy a szeptember 15-i találkozón nem jött létre átfogó terv, így nem egy újabb szempont, hanem az eljáró versenytanács által fentebb már értékelt körülmény más megfogalmazása.
- Az Erste észrevételével összefüggésben az eljáró versenytanács aláhúzza, hogy egy 10%-os csökkentés nem tekinthető nüansznyi változtatásnak, és kifejezetten tényállásellenes az Erste azon hivatkozása, hogy az eljáró versenytanács mindössze azzal magyarázná az általa adott pontszámot, hogy az Alaphatározatban szereplő 20 pont eleve alacsony volt, hiszen elsődlegesen a jogsértés Kúria által is megerősített, különösen súlyos jellegére utal az eljáró versenytanács, továbbá arra, hogy szintén a Kúria által is elismerten, a szeptemberi találkozó is a jogsértés fontos mozzanata volt,

⁴⁷ VJ/41-75/2021.

⁴⁸ VJ/41-77/2021.

⁴⁹ VJ/41-78/2021.

végezetül pedig arra, hogy a jogsértés több fontos verseny dimenziót is érintett (amit a szeptemberi retail risk reggeli súlya nem befolyásol).

- Az Unicredit differenciált pontozás iránti igénye kapcsán az eljáró versenytanács kiemeli, hogy az egységes és folyamatos jogsértés lényege, hogy az abban részes valamennyi fél a többiek (általában ismert vagy legalábbis ésszerűen előre látható) magatartásáért is felel, így az a körülmény, hogy az egyes mozzanatokban az egyes eljárás alá vontak miként vettek részt, illetve hogy a végrehajtásban milyen szerepet vállaltak, a jogsértés súlya körében irreleváns; egyediesítésre a jogsértés súlya tekintetében sem szükség, sem lehetőség nincs. Megjegyzi az eljáró versenytanács, hogy éppen ezen okból kifolyólag a szempontokat az Alaphatározat a jogsértésben betöltött szerep és a stratégia körében értékelte (amely megállapításokhoz az eljáró versenytanács a jelen eljárásban is kötve van), azaz ezen körülményeknek a jogsértés súlya körében történő figyelembevétele a kétszeres értékelés tilalmába is ütközne.

133. Mindezekre tekintettel az eljáró versenytanács a verseny veszélyeztetését egységesen 18 pontra értékelte.

VII.2.2. Piaci hatás

134. A jogsértés piaci hatása körében az Alaphatározat szerint az eljárás alá vontak piaci helyzetén van a hangsúly, valamint figyelembe veendő az eljárás alá vontak piaci erejét meghatározó egyéb körülmények (pl. a piac támadhatósága), és a releváns piac, a termék és a vevők egyéb jellemzői (a vevők számára alapvető fontosságú termékről van-e szó, érintett-e valamilyen különösen sebezhető vevői csoport, van-e más piacok irányában tovagyrúzó hatás). A piaci hatás értékelése során nemcsak az eljárás időpontjában már ténylegesen bekövetkezett piaci hatás, hanem a jogsértés valószínűsített hatása is értékelendő. E körben releváns az is, hogy a jogsértés milyen mértékben valósult meg.

135. Az Alaphatározat szerint a feltárt jogsértés piaci hatása keretében értékelendő, hogy a jogsértésben részes eljárás alá vontak a hazai bankrendszer legnagyobb piaci szereplői, illetve vezető szereplői külön az ingatlanfedezetű jelzáloghitelezésnek is, erre tekintettel a jogsértésben részes vállalkozások együttes piaci részesedése meghaladja a 90%-ot. A jelen eljárásban ugyanakkor érintett piacként ennél szűkebb termékkör került meghatározásra, így a piaci hatást is ehhez mérten szükséges vizsgálni; mindazonáltal az alapeljárás során a jogsértő magatartásban elmarasztalt bankok együttes piaci részesedése az elsődlegesen érintett forint-alapú jelzáloghitelek és a másodlagosan érintett deviza-alapú jelzálog-hitelek piacán is jelentős volt, mert a hazai bankrendszer legnagyobb szereplői voltak érintettek. A deviza-alapú jelzáloghitelek 2011. szeptemberi 5.600 milliárd Ft-os állományán belül a jogsértésben részes bankok által kezelt állomány legalább 80%-ot tehetett ki. Ennek megfelelően az eljáró versenytanács a jelen eljárásban erre a körülményre 16 pontot kíván adni, figyelemmel arra is, hogy a Régi Bírágközlöny értelmében nagyobb súllyal veendő figyelembe az eljárás alá vontak együttes piaci részesedése (mint a piaci hatás keretében mérlegelendő egyéb szempontok).

136. A piaci hatást befolyásoló további szempontok kapcsán az Alaphatározat megállapította, hogy a versenykorlátozás a vevők számára fontos termékek tekintetében történt, hiszen a jelzáloghitelek a lakáshoz jutás alapvető eszközei. A termékek fontosságát erősíti, hogy a fix árfolyamú végtörlesztésről szóló jogszabály által teremtett speciális piaci helyzetben különösen fontos volt az érintett ügyfeleknek, mennyire könnyű vagy nehéz

refinanszírozó hitelhez jutni, és a PSZÁF elemzése alapján megállapítást nyert, hogy „a kiváltó forinthitelek a megvalósult végtörlesztések mintegy harmadát finanszírozták”, amely csekély mértékű. Az érintett vevői csoportnak volt olyan kategóriája, amely sebezhetőnek tekinthető, hiszen egyrészt sok esetben fizetési nehézségekkel küzdő devizahitel adósokról volt szó, másrészt pedig általánosságban is jellemző az információs aszimmetria a bank és ügyfele között, amely a fix árfolyamú végtörlesztés relatíve rövid időszaka miatt különösen érvényesült. Az Alaphatározat mindemellett elfogadta, hogy nem minden végtörlesztési kívánó hiteladós minősült sebezhetőnek, hanem számottevő hányaduk a bankok szempontjából megszerezni vagy megtartani kívánt „jó” ügyfélnek minősült. Az Alaphatározat e körben értékelte továbbá, hogy az eljárás alá vontak a jogsértéssel a deviza jelzáloghitel portfóliójukat, vagyis az ebből a portfólióból származó jövőbeli bevételeiket védtek (melynek bankonkénti nagyságát az Alaphatározat melléklete tartalmazta).

137. Az Alaphatározat a jogsértés piaci hatása tekintetében differenciált az eljárás alá vontak között aszerint, hogy ténylegesen milyen stratégiát követtek a fix árfolyamú végtörlesztés időszaka alatt, melynek során figyelembe vette, hogy egyéb tényezők például a likviditás-, a tőke- és a kapacitásbeli korlátok, valamint a veszteségek elkerülésének a célja is hatottak az eljárás alá vontak magatartására. Erre tekintettel az átfogó tervet végrehajtó, vagyis a reaktív piaci stratégiát folytató eljárás alá vontak 10 pontot, míg a proaktív stratégiát folytató, bizonyítottan proaktív szándékú vállalkozások (illetve a fix árfolyamú végtörlesztés lehetősége előtt piaci tevékenységét felfüggesztő vállalkozás) ezen kategóriában 0 pontot kapott. Az Alaphatározat tehát a jelen eljárásban is érintett eljárás alá vontak közül 10 pontot adott e körben a Budapest Banknak, a CIB-nek, az Erste-nek, a K&H-nak és a Raiffeisennek, míg 0 pontot kapott az Unicredit.
138. A fenti értékelést az Alaphatározat felülvizsgálata során az eljárás alá vontak – a CIB versenyző stratégiája kivételével – nem vitatták vagy cáfolták, így azokkal kapcsolatban a Kúria sem foglalt állást, ekként azok tényként rögzültek. Ami a CIB versenyző termék bevezetésére vonatkozó vitatását illeti, azt a Második Határozat részletesen elemezte az alábbiak szerint.
- A CIB ugyan a végtörlesztési időszakot megelőzően lakáscélú, deviza-alapú jelzáloghitel kiváltására felhasználható termékkel valóban nem rendelkezett (csak szabad felhasználásra kínált devizahitelt kiváltó hitelt), ilyeneket csak 2011. november 7-én vezetett be, és bár azok kamatai alacsonyabbak voltak a korábbi hasonló, szabadfelhasználású kiváltó hitelek kamatánál, azonban piaci összehasonlításban, a más bankok által végtörlesztési céllal kínált kiváltó hitelek kamataihoz képest⁵⁰ átlagos mértékűnek minősültek, és jóval magasabbak voltak a CIB korábbi (igaz, devizahitel kiváltására nem felhasználható, de jellegében, főbb termékjellemzői tekintetében viszonyítási alapnak tekinthető) jelzáloghiteleinek kamatánál.
 - A CIB által csatolt döntéselőkészítő anyagokból megállapítható, hogy [ÜZLETI TITOK].

Míndezek alapján a Második Határozat arra a következtetésre jutott, hogy a CIB által hivatkozott tények alapján nem állapítható meg, hogy a CIB más bankokhoz képest eltérő kezelést igénylő, enyhébb megítélést indokoló proaktivitást tanúsított volna.

⁵⁰ Lásd pl. az alapeljárásban készült kiegészítő vizsgálati jelentésben szereplő adatokat (VJ/74-412/2011.).

139. A CIB a korábbi megismételt eljárás, illetve annak bírósági felülvizsgálata során is kifogásolta, hogy a Második Határozat az Alaphatározat hármas kritériumrendszeréhez képest új értékelési szempontokat vezetett be, azok mérlegelésére véleménye szerint jogellenesen került sor, mivel e tekintetben a Második Határozat túlterjeszkedik a Kúria iránymutatásán. Sérelmezte továbbá a kamatok átlagos mértékével kapcsolatos megállapítás megalapozottságát és a belső döntéselőkészítő anyag felhasználását, értelmezését. Az eljáró versenytanács azonban fenntartja a Második Határozatban foglalt értékelését, mivel az Ítélet által is megerősítetten „a Kúria nem a hármas kritériumrendszer vizsgálatát, hanem a [CIB] proaktív magatartásának értékelését tette [az eljáró versenytanács] feladatává”. Az Ítélet [140] bekezdése azt is kimondja továbbá, hogy „alperes a megismételt eljárásban hozott határozatában értékelte a [CIB] proaktív magatartását, azt az elsőfokú ítélet elfogadta. Ezen megállapításokkal kapcsolatban a [CIB] felülvizsgálati kérelmében nem terjesztett elő olyan érvelést, amely a határozati megállapításokat kétségessé tették volna.”
140. Mindezek alapján az eljáró versenytanács a stratégia kapcsán a CIB számára az Alaphatározattal egyezően 10 pontot lát indokoltnak.
141. Az Unicredit versenyzői magatartását a Második Határozat az Új Bírágközlemény szerinti keretben közepes súlyú enyhítő körülményként értékelte. Ezzel kapcsolatban az Ítélet [144] bekezdése kimondja, hogy ennek többi eljárás alá vonttal való összevetésben való okszerűségét pontozás hiányában nem lehetett megállapítani, „a megismételt eljárásban azonban az alperesnek ezt újból értékelnie kell.” Az eljáró versenytanács álláspontja szerint ennek a követelménynek eleget tett akkor, amikor – figyelemmel a Régi Bírágközlemény alkalmazásának kötelezettségére, az attól való eltérést indokoló körülmény hiányára – az Alaphatározattal egyezően a stratégia körében az Unicreditnek 0 pontot adott, különös figyelemmel arra, hogy az Alaphatározat felülvizsgálata során született kúriai ítélet az Alaphatározat szerinti mérlegelést nem kifogásolta, amennyiben annak [247] bekezdése szerint az Unicredit „jogsértés tagadására alapított bírág mérlegelést támadó érvelése nem volt megalapozott, mivel a jogsértést elkövette, a felróhatósága megállapítható volt, versenyzői magatartása ellenére aktív részese volt a kartellnek, másrészt nem minden [Unicredit] által állított elemében volt hibás az árupiac meghatározása, és ez alapján való csökkentést számszerűen – hiteles adatokkal – nem igazolta. Ugyanakkor a megismételt eljárásban az árupiac esetleges eltérő meghatározása orvosolhatja az árupiac meghatározásával kapcsolatos sérelmeket, amennyiben azok jogossága megállapítható.” A jelen eljárásban az érintett piac a Második Határozatban foglaltakkal egyezően, az Alaphatározathoz képest szűkebb körben, az ezzel összefüggésbe hozható releváns forgalom pedig az Alaphatározathoz képest alacsonyabb mértékben került meghatározásra, amelynek jogszerűségét – a közterhek levonásának hiányától eltekintve – az Ítélet [121]-[135] és [142] bekezdései is megerősítették.
142. A fentebb kifejtettekre tekintettel az eljáró versenytanács a jogsértés piaci hatása körében (ami az együttes piaci részesedésre és a stratégiára adott pontszám összegéből adódik) a Budapest Bank, a CIB, az Erste, a K&H és a Raiffeisen részére összesen 26 pontot, az Unicredit számára összesen 16 pontot adott.

VII.3. Viszonyulás a jogsértéshez

143. A Régi Bírágközlemény értelmében az alapösszeg kiszámításának további tényezője a vállalkozások viszonyulása a jogsértéshez. Ennek megítélése során az esetleges tevőleges jóvátétel, a vállalkozások magatartásának felróhatósága, egyéb, a jogsértéshez való viszonyulást befolyásoló tényezők, valamint a jogsértésben betöltött szerep veendő figyelembe. Ennek keretében a jogsérelem súlya alapján adódó pontszám maximum 40 ponttal növekedhet vagy csökkenhet.

VII.3.1. Felróhatóság

144. A Régi Bírágközlemény szerint felróható az adott magatartás, ha az eltér a társadalmilag általában elvárható és elfogadott magatartástól. Az Alaphatározat megállapítása szerint nem merül fel, hogy az eljárás alá vontak azon magatartása, hogy a hitelkiváltó hitelek nyújtásának korlátozása révén a fix árfolyamú végtörlesztések csökkentését tűzték célul, megfelelné a társadalmi elvárásoknak. Felróhatóság abban az esetben állapítható meg, ha az eljárás alá vont fél a magatartásának jogsértő voltával tisztában volt, illetve ha ez tőle elvárható lett volna. A felróhatóság körülményének értékelése körében nem merült fel olyan bizonyíték, amely az eljárás alá vontak közötti differenciálást indokolná, hiszen valamennyien felelős pénzüzetek, ezért az Alaphatározat egységesen 10 pontot adott az eljárás alá vontaknak.

145. A fenti értékelést az Alaphatározat felülvizsgálata során az eljárás alá vontak nem vitatták vagy cáfolták, így azokkal kapcsolatban a Kúria sem foglalt állást, ekként azok tényként rögzültek. Ennek megfelelően a felróhatóságra az eljáró versenytanács egységesen 10 pontot adott.

VII.3.2. Szerep a jogsértésben

146. A Régi Bírágközlemény értelmében az eljárás alá vontak jogsértésben betöltött szerepének mérlegelése a versenyt korlátozó megállapodások és a közös erőfölénnyel való visszaélések esetén releváns. A megállapodásokban résztvevők ugyanis gyakran eltérő szerepet játszanak, így lehetnek egyesek a megállapodásnak szervezői, vezetői, magatartásukkal aktívan hozzájárulva a megállapodás működéséhez és fennmaradásához. Az Alaphatározat az eljárás alá vontak jogsértésben betöltött szerepének értékelése során aszerint differenciált, hogy mely találkozón vettek részt, illetve részesei voltak-e a felsővezetői szintű kétoldalú egyeztetéseknek. Ennek megfelelően három csoportot képzett.

147. Az első csoportba azon eljárás alá vontak tartoznak, akik részt vettek a 2011. szeptember 15-i és az október 3-i reggelin, valamint kétoldalú egyeztetéseket is folytattak. A jelen eljárásban is érintett eljárás alá vontak közül ide sorolható a Budapest Bank, a CIB és a K&H, akik az Alaphatározatban egyaránt 15 pontot kaptak. A második csoportba az Alaphatározat azon eljárás alá vontakat sorolta, akik részt vettek a 2011. szeptember 15-i és az október 3-i reggelin, azonban nem állt a GVH rendelkezésére arra vonatkozó bizonyíték, hogy részt vettek volna kétoldalú egyeztetésben, továbbá azok is, akik részt vettek a 2011. szeptember 15-i reggelin és kétoldalú egyeztetést is folytattak. Ebbe a körbe a jelen eljárásban is érintett eljárás alá vontak közül az Erste, a Raiffeisen és az Unicredit tartozik, akik egységesen 10 pontot kaptak az Alaphatározatban. Az Alaphatározat által a harmadik csoportba sorolt vállalkozások (azaz akik csak a 2011. szeptember 15-i reggelin vettek részt, és akikkel kapcsolatban nem állt a GVH

rendelkezésre arra vonatkozó bizonyíték, hogy részt vettek volna kétoldalú egyeztetésben) a jelen eljárásban nem szerepelnek ügyfélként.

148. A fenti értékelést az Alaphatározat felülvizsgálata során az eljárás alá vontak zömében nem vitatták vagy cáfolták, így azzal kapcsolatban a Kúria sem foglalt állást, ekként az tényként rögzült. Ami az Erste október 3-i ülésről való távolmaradását illeti, az Alaphatározat felülvizsgálata során született kúriai ítélet [213] bekezdése ugyan megállapítja, hogy ez a körülmény az Erste jogsértő magatartásának súlyát csökkenti, ehhez kapcsolódóan azonban a Kúria nem adott további útmutatást, nem írta elő kifejezetten ennek megfelelő értékelését, figyelembevételét (ellentétben például a CIB versenyző magatartásra hivatkozásával), amiből az eljáró versenytanács szerint az a következtetés adódik, hogy a Kúria e körben az Alaphatározat szerinti mérlegelést (azaz az Erste második csoportba sorolását és szerepének 10 ponttal való „honorálását”) jogszerűnek találta, mivel a jogsértő magatartás kisebb súlyát nem az Alaphatározatban értékelt pontszámhoz viszonyította, hanem ahhoz képest, mintha az Erste az egységes, folyamatos, komplex jogsértés valamennyi mozzanatában részt vett volna. Ezt a következtetést erősíti az Alaphatározat felülvizsgálata során született kúriai ítélet [212] bekezdése is, amely szerint „a bírság meghatározására úgy került sor, hogy az alperes kifejezetten értékelte és alapvető súllyal vette figyelembe, hogy az egységes jogsértés egyes elemeiben az adott [...] bank részt vett-e avagy nem.”
149. Nem változtat a fentiekben az sem, hogy a Második Határozat 239. pontja az Erste második találkozóán való részvételének hiányát kis súlyú enyhítő körülményként értékelte, mivel ez pusztán azt a célt szolgálta, hogy ezt a körülményt az Új Bírságközlemény szerinti értékelési keretben figyelembe vegye. A Második Határozat 234. és 236. pontjai kifejezetten utalnak is arra, hogy bár a jogsértésben betöltött szerep értékelése a Régi és az Új Bírságközlemények rendszerében eltérő, a Második Határozat szerinti értékelés lényegében megfeleltethető az Alaphatározat szerinti szempontoknak (azáltal, hogy a vezető tisztségviselők érintettségét, azaz a felsővezetői kétoldalú egyeztetéseket súlyosító, az Unicredit versenyző magatartását pedig enyhítő körülménynek tekintette). Ennek analógiájára került sor a Második Határozatban az Erste kapcsán az október 3-i találkozóóról való távolmaradásának enyhítő körülménykénti figyelembevételére is az Új Bírságközlemény keretei között. Bár az Ítélet [141] bekezdése tényszerűen megállapítja, hogy a Második Határozat az Erste október 3-i találkozóóról való távolmaradását az Alaphatározat felülvizsgálata során született kúriai ítélet [213] bekezdése alapján kis súlyú enyhítő körülménynek tekintette, az eljáró versenytanács szerint ezzel egyenértékű az az Alaphatározatban követett, és a Kúria által nem kifogásolt, tehát tényként rögzült megoldás, hogy erre tekintettel az Erste a második csoportba került, és az első csoportba tartozó eljárás alá vontaknál 50%-kal alacsonyabb pontszámot kapott e körben. Az Ítélet hozzáfűzi továbbá, hogy a találkozókon való „szignifikánsan ritkább” részvétel értékelése az Új Bírságközlemény alkalmazásának hiányában egyébként is okafogyottá vált.
150. Az Erste az előzetes álláspontra tett észrevételeiben⁵¹ ismételten hivatkozott arra, hogy a második reggeliről való távolmaradását az Alaphatározatnál hangsúlyosabban kellene figyelembe venni, arra tekintettel, hogy a Kúria szerint az első reggelin nem jött létre átfogó terv, így a második reggeli szerepe felértékelődik, mivel ezen került sor leginkább a jövőbeni magatartásra vonatkozó információk közvetlen, hatékony és gyors

⁵¹ VJ/41-79/2021.

megosztására. Az eljáró versenytanács ugyanakkor fenntartja, hogy az Alaphatározat megfelelően értékelte az Erste szerepét, s azzal kapcsolatban a Kúria sem fogalmazott meg kritikát, nem adott további vagy újraértékelésre vonatkozó utasítást, így e tekintetben az Alaphatározat megállapításai rögzültek, miközben az átfogó terv első reggelin való létrejöttének hiányát az eljáró versenytanács már valamennyi eljárás alá vont tekintetében egységesen értékelte, amikor a jogsértés súlya körében adott pontszámot erre figyelemmel az Alaphatározathoz képest csökkentette.

151. Ennek megfelelően az eljáró versenytanács a jogsértésben betöltött szerep kapcsán a Budapest Bank, a CIB és a K&H részére 15 pontot, az Erste, a Raiffeisen és az Unicredit számára pedig 10 pontot adott, az Alaphatározatban foglaltakkal összhangban.

VII.3.3. Tevőleges jóvátétel

152. A Régi Bírságközlemény szerint a bírságot csökkentő tényezőként vehető figyelembe a tevőleges jóvátétel illetve az együttműködés. A GVH az olyan magatartást tekinti tevőleges jóvátételnek, amikor a jogsértő vállalkozás elismeri jogsértését és a jogsértés negatív hatásait reparálja, vagy ezt vállalja. A GVH figyelembe veszi továbbá a vállalkozás eljárás során tanúsított magatartását, így különösen az együttműködést. Az együttműködés körében ugyanakkor az adatszolgáltatás nem minősül a törvényi kötelezettségen túlmutató mértékű olyan enyhítő körülménynek, mely csökkenti a bírság összegét. Enyhítő körülmény az olyan mértékű közreműködés, amely a jogsértés felderítésének eredményességét szolgálja. Az Alaphatározat megállapítása szerint a versenyfelügyeleti eljárás során egyetlen eljárás alá vont sem tanúsított olyan magatartást, amely kapcsán tevőleges jóvátétel vagy a kifejtett értelemben vett együttműködés lett volna megállapítható.
153. A Második Határozat 247-248. pontjai a fenti indokolást azzal egészítették ki, hogy a vizsgált magatartással okozott kár, hátrány egyrésztől az lehetett, ha valamely fogyasztó a jogsértés révén kialakult kamatszint és egyéb hitelfeltételek mellett nem jutott kiváltó hitelhez, vagy az, ha kedvezőtlenebb feltételekkel tudott kiváltó hitelt felvenni, mint amilyen feltételek tényleges versenykörülmények között kialakultak volna, esetleg emiatt inkább saját erőforrásait mozgósította. A Második Határozat ezzel kapcsolatban előjáróban leszögezte, hogy az a körülmény, hogy a kárt szenvedett fogyasztók köre és/vagy az okozott kár mértéke nehezen határozható meg, önmagában nem képezheti akadályát a tevőleges jóvátétel biztosításának, illetve az ezt szolgáló intézkedések bírságsökkentő tényezőkénti figyelembevételének. A fogyasztói körnek és/vagy az okozott kár mértékének megfelelő biztonsággal történő meghatározása ugyanakkor alapvetően az eljárás alá vont vállalkozás felelőssége, amennyiben tevőleges jóvátétel nyújtására hivatkozik. Ha ezek azonosítása nem végezhető el kellő megbízhatósággal, akkor a GVH részleges reparációt vagy egyéb, közérdeket szolgáló intézkedéseket is figyelembe vehet, amennyiben azok konkrétan a jogsértéssel érintett fogyasztók vagy általánosabban a jogsértéssel közvetlenül vagy közvetve összefüggésbe hozható társadalmi csoportok jólétét szolgálják. A megfelelőségi intézkedések – a Budapest Bank által előadottakkal ellentétben – nem tekinthetőek a közérdeket egyéb módon szolgáló intézkedésnek, hiszen nem állapítható meg, hogy a bank jövőbeni jogszerű magatartásának biztosítását célzó program a múltban elkövetett jogsértéssel közvetlenül vagy közvetve érintett társadalmi csoportok jólétét szolgálná (ekként való figyelembevétele pedig egyébként is kettős értékeléshez vezetne).

154. Több eljárás alá vont vállalkozás is tevőleges jóvátételként kérte értékelni azokat az intézkedéseket, amelyeket a Közbeszerzési Hatóságnál indított öntisztázási folyamat keretében foganatosított, különös tekintettel azokra a megoldásokra, amelyek a fogyasztói károk megtérítését szolgálták. Ezekkel kapcsolatban ugyanakkor a Második Határozat megállapította, hogy minden érintett eljárás alá vont esetében (Erste, K&H, Raiffeisen) csak egy általános ügyintézési rend, eljárásrend került rögzítésre azokra az esetekre, ha valamely fogyasztó az Alapeljárásban vizsgált és jogsértőnek talált magatartásra hivatkozással panaszt, kártérítési igényt vagy egyéb beadványt nyújtana be adott bank számára, esetleg pert indítana ellene e tárgyban. Ezeket a szabályokat a bankok belső dokumentumai rögzítik, amelyek külső érintettek számára nem hozzáférhetőek, s a kompenzációs illetőleg egyezségkötési lehetőség bevezetéséről az esetlegesen érintett fogyasztók semmilyen formában nem kaptak tájékoztatást a pénzügyintézetektől. Megjegyezte a Második Határozat, hogy a Közbeszerzési Hatóság döntése nyilvános változatának a Közbeszerzési Hatóság honlapján való pusztá közzététele, 2-3 évvel a GVH alapügyben hozott döntését és 4-5 évvel a jogsértés elkövetését követően semmiképpen sem tekinthető a fogyasztók megfelelő tájékoztatásának. Márpedig az olyan intézkedések, amelyekre az eljárás alá vontak a bírság csökkentése érdekében tevőleges jóvátételként hivatkoznak, csak akkor vehetők ekként figyelembe, ha kellően széles körben érvényesülnek. Ennek biztosítéka lehet, ha az eljárás alá vont vállalkozások a jóvátételt külön fogyasztói közreműködés nélkül, automatikusan biztosítják, vagy, amennyiben az igénybevétel fogyasztói aktivitáshoz kötött, a potenciálisan érintett fogyasztókat erről megfelelően (az üzenet célba érését biztosító módon, időben, érhetően) tájékoztatják. Erre a jelen eljárásban egyes bankok által hivatkozott esetekben nem került sor, sőt, az eljárás alá vontak az intézkedések tartalmát jellemzően üzleti titokként kérték kezelni, azaz a kompenzációs / egyezségkötési lehetőség feltételeit továbbra sem kívánták széles körben nyilvánossá tenni. Ennek korlátozó hatását szemléletesen mutatja, hogy tevőleges jóvátétel nyújtására ténylegesen nem került sor. Mivel az előzőek fényében megállapítható, hogy a figyelembe venni kért intézkedések, programok nem tekinthetőek a tevőleges jóvátétel keretében értékelhető körülménynek, a Második Határozat az intézkedések tartalmi elemeinek részletes vizsgálatától eltekintett. Megjegyezte ugyanakkor a Második Határozat, hogy az egyes bankoknál az intézkedésekben definiált jogosultak köre egyébként sem feltétlenül vágott egybe a fentebb a jogsértéssel okozott kár, hátrány körülhatárolása (ld. előző pont) kapcsán írtak által érintett fogyasztói körrel.
155. Mindezek kapcsán az Ítélet [143] bekezdése rögzíti, hogy a Második Határozat e körben „részletes indokolást tartalmaz, ezzel szemben a [Raiffeisen] mindösszesen „vitatta” ezt az értékelést, nem terjesztett elő azonban az alperesi érveléssel szemben részletes indokolást. Önmagában az, hogy a fogyasztóknak a [Raiffeisen] nem okozott kárt, ellenben a bankrendszer jelentős veszteségeket szenvedett el, tevőleges jóvátételnek nyilvánvalóan nem minősülhet.” Mindezekre tekintettel az eljáró versenytanács fenntartja, hogy tevőleges jóvátétel figyelembevételére a jelen eljárásban nincs mód.

VII.3.4. Együttműködés

156. Az Alapeljárásban a jelen eljárás ügyfelei megfelelési erőfeszítésekre nem hivatkoztak, az OTP kapcsán mindazonáltal az Alaphatározat azt állapította meg, hogy az általa 2013 augusztusában elfogadott versenyjogi megfelelési program külön enyhítő körülményként nem értékelhető, hiszen a versenyjogi szabályok betartása és annak munkavállalókkal

történő betartatása megfelelési programtól függetlenül a hatályos jogszabályok alapján az eljárás alá vontak kötelezettsége. A megismételt eljárás során több eljárás alá vont is hivatkozott arra, hogy (utólagos) megfelelési programot dolgozott ki, melyet a bírságkiszabás során bírságcsökkentő tényezőként kért figyelembe venni. Ezzel kapcsolatban a Második Határozat akként fogalmazott, hogy bár az Új Bírságközlemény értelmében a vállalkozások együttműködése körében a GVH a bírság kiszabása során figyelembe veszi az előzetes illetve utólagos megfelelési erőfeszítéseket és programokat, az előzetes erőfeszítések csak akkor eredményezhetnek bírságcsökkentést, ha azok hozzájárulnak a jogsértés abbahagyásához, míg az utólagos compliance programokat – figyelemmel azok jövőbeni, a már elkövetett jogsértés szempontjából irreleváns hatására – csak más együttműködési formákkal (engedékenységi eljárás, tevőleges jóvátétel) egyidejűleg történő alkalmazás esetén honorálja bírságcsökkentéssel a GVH. A megismételt eljárásban a jogsértés abbahagyását eredményező előzetes programra utaló információ azonban – figyelemmel az eljárás megismételt jellegére is – nem merült fel, az egyes eljárás alá vontak (Budapest Bank, CIB, Erste, K&H) által hivatkozott utólagos megfelelést pedig a Második Határozat nem vette enyhítő körülményként figyelembe, mivel az Új Bírságközleményben lefektetett, egyéb együttműködési formákkal való egyidejű alkalmazásra vonatkozó feltételek nem teljesültek.

157. A megfeleléssel összefüggésben az Ítélet [143] bekezdése rögzíti továbbá, hogy a Második Határozat e körben „részletes indokolást tartalmaz, ezzel szemben a [Raiffeisen] mindösszesen „vitatta” ezt az értékelést, nem terjesztett elő azonban az alperesi érveléssel szemben részletes indokolást. (...) Az utólagos megfelelési programokat, mint enyhítő körülményt az Új Bírságközlemény tartalmazza, amelyet az alperes a megismételt eljárásban nem alkalmazhat, így ez a vitatás okafogyottá vált.” Mindezekre tekintettel az eljáró versenytanács fenntartja, hogy megfelelési programok enyhítő körülménykénti értékelésére a jelen eljárásban nincs lehetőség.
158. Az eljárás alá vontak közül többen is felvetették, hogy az eljáró versenytanács a jogorvoslati jogról való lemondás lehetőségét is enyhítő körülményként értékelhetné⁵² kifejtve, hogy a jogorvoslatról való lemondás értékelése az eljárást segítő együttműködő magatartásként összeegyeztethető a Régi Bírságközleménnyel, és azzal is, hogy a bírságolás szempontjai az Ítélet alapján rögzültek, mivel a jogorvoslati jogról való önkéntes lemondás nem az ügy – magatartás időpontjában is fennálló, ekként Alaphatározatban elbírált – tényállási eleme, hanem a jelen megismételt eljáráshoz kötődő, eljárási típusú körülmény. Erre tekintettel többen 5 pontos csökkentést tartottak indokoltnak a tevőleges jóvátétel és együttműködés szempont körében.⁵³
159. Az eljáró versenytanács egyetértett az eljárás alá vontakkal abban, hogy a jogorvoslati jogról való lemondás a Tpv. 78. § (3) bekezdésében szereplő, az „eljárást segítő együttműködő magatartásra” vonatkozó szempont keretében enyhítő körülményként figyelembe vehető lehet a jelen megismételt eljárásban is, mivel ez egy olyan új tényállási elem, ami a korábbi eljárásokban nem merült fel. Az eljáró versenytanács – a Raiffeisen javaslatával egyetértve – 5 pontos csökkentést látott indokoltnak, figyelemmel arra, hogy a jelen eljárásban a jogorvoslati jogról való lemondás már „csak” a bírság kiszabását érintően érvényesülhet, hiszen a jogsértés megállapítására korábban jogerősen sor került,

⁵² VJ/41-87/2021., VJ/41-86/2021., VJ/41-75/2021., VJ/41-77/2021., VJ/41-78/2021.

⁵³ VJ/41-87/2021., VJ/41-77/2021.

ugyanakkor ezáltal egy régóta húzódo eljárás végére kerülhet pont. Az eljáró versenytanács tisztázó kérdésére⁵⁴ valamennyi eljárás alá vont akként nyilatkozott, hogy jogorvoslati jogáról lemond.⁵⁵

VII.3.5. Külső tényezők

160. Az Alaphatározat szerint a jogsértés megítélése során figyelembe kell venni, hogy a végtörlesztési törvény nagy terhet hárított a piaci szereplőkre és veszteségeket szenvedtek el, amely körülményt a külső tényezők körében az Alaphatározat az eljárás alá vontak javára -25 ponttal értékelt.
161. A fenti értékelést az Alaphatározat felülvizsgálata során az eljárás alá vontak nem vitatták vagy cáfolták, így azokkal kapcsolatban a Kúria sem foglalt állást, ekként azok tényként rögzültek. Ennek megfelelően a külső tényezőkre az eljáró versenytanács egységesen -25 pontot adott.

⁵⁴ VJ/41-88/2021.

⁵⁵ VJ/41-89/2021., VJ/41-90/2021., VJ/41-92/2021., VJ/41-94/2021., VJ/41-95/2021., VJ/41-98/2021.

VII.4. Korrekciók

162. A Régi Bírágközlemény szerint az alapösszeg kiszámítását követően kerül sor
- a jogsértés esetleges ismétlődésének,
 - a jogsértéssel elért előnynek,
 - az elrettentő hatásnak,
 - a Tpv. 78. §-ában meghatározott bírság maximumának,
 - az engedékenységi politika alkalmazásának, valamint
 - a fizetési nehézségeknek a figyelembe vételére.
163. Az Alaphatározat a MIF-ügyet az ismétlődés keretében értékelte, a döntést azonban időközben a másodfokú bíróság hatályon kívül helyezte, a GVH-t új eljárásra kötelezte, a felülvizsgálati eljárásban eljáró Kúria pedig a másodfokú döntést a jelen eljárásban érintett eljárás alá vontakat illetően hatályában fenntartotta. Jelenleg a megismételt eljárás VJ/28/2021. számon folyamatban van a GVH-nál, így nincs olyan jogerős döntés, amit az ismétlődés keretében az eljáró versenytanácsnak mérlegelnie kellene.
164. Az Alaphatározat szerint a jelen ügyben nem számszerűsíthető kellő megbízhatósággal a jogsértéssel elért előny, hiszen számos, nem vagy nehezen kvantifikálható tényező figyelembe vételére lenne szükség (pl. gazdasági stabilitásra gyakorolt hatás, és annak közvetlen és/vagy közvetett hatásai a bankokra).
165. A Régi Bírágközlemény szerint a GVH kiemelt figyelmet fordít arra, hogy a bírágok megfelelő visszatartó hatással bírjanak; ennek érdekében az egyébként kiszámított bírság összegének növelésére kerülhet sor az olyan vállalkozások tekintetében, amelyek a jogsértés által érintett piacon elért releváns árbevételén túlmenően különösen jelentős árbevétellel bírnak, és ezért számukra a releváns forgalom alapján számított bírság nem jelentene érzékelhető terhet. Az Alaphatározat a feltárt bizonyítékok alapján e körben további korrekciót nem tartott indokoltnak.
166. A fenti értékelést az Alaphatározat felülvizsgálata során az eljárás alá vontak nem vitatták vagy cáfolták, így azokkal kapcsolatban a Kúria sem foglalt állást, ekként azok tényként rögzültek. Ennek megfelelően a jogsértéssel elért előny vagy az elrettentő erő kapcsán az eljáró versenytanács korrekciót a jelen megismételt eljárásban sem kíván alkalmazni.
167. Figyelemmel az eljárás alá vontak vállalkozáscsoportjainak forgalmi adataira, a Tpv. 78. §-ában meghatározott bírságmaximumba ütközés okán sem szükséges korrekció.

VII.5. Összegzés

168. A fentebb részletesen kifejtetteket az alábbi táblázat tartalmazza számszerűsítve:

	releváns forgalom	verseny veszélyeztetése	stratégia	együttes piaci részesedés	felróhatóság	szerep a jogsértésben	tevéleges jóvátétel, együttműködés	külső tényező	összpontszám	ismétlődés szorzó	számított bírság
Budapest Bank	[ÜZLETI TITOK]	18	10	16	10	15	-5	-25	39	0	[ÜZLETI TITOK]
CIB		18	10	16	10	15	-5	-25	39	0	
Erste		18	10	16	10	10	-5	-25	34	0	
K&H		18	10	16	10	15	-5	-25	39	0	
Raiffeisen		18	10	16	10	10	-5	-25	34	0	
Unicredit		18	0	16	10	10	-5	-25	24	0	

169. Mivel az eljárás alá vontak fizetési nehézségekre nem hivatkoztak, az eljáró versenytanács a fentiekben részletesen kifejtettek alapján, lefelé kerekítést követően az alábbiak szerinti mértékű bírságot szab ki az eljárás alá vontakkal szemben:

- MKB Nyrt. (mint a Budapest Bank jogutódja) 143.700.000 Ft, azaz száznegyvenhárommillió-hétszázézer forint,
- CIB 318.400.000 Ft, azaz háromszáztizennyolcmillió-négyszázézer forint,
- Erste 537.100.000 Ft, azaz ötszázharminchétmillió-egyszázézer forint,
- K&H 395.200.000 Ft, azaz háromszázkilencvenötmillió-kétszázézer forint,
- Raiffeisen 305.000.000 Ft, azaz háromszázötmmillió forint,
- Unicredit 97.900.000 Ft, azaz kilencvenhétmillió-kilencszázézer forint.

VIII.

Eljárási kérdések

170. A GVH hatáskörét a versenyfelügyeleti eljárásra a Tpv. 45. §-a, az EUMSZ. 101. cikke tekintetében az 1/2003/EK rendelet 5. cikke, valamint a Tpv. 33. §-ának (3) bekezdése, illetékességét a Tpv. 46. §-a állapítja meg.

171. A Tpv. 62/C. § (1) bekezdés alapján, ha a kötelezés jellege megengedi, részletekben történő teljesítés is megállapítható. A (2) bekezdés szerint a kötelezett a teljesítési határidő lejártá előtt benyújtott kérelmében annak igazolásával kérheti a kötelezettséget megállapító döntést hozó vizsgálótól, illetve eljáró versenytanácstól a pénzfizetési kötelezettség teljesítésére halasztás vagy a részletekben történő teljesítés (a továbbiakban együtt: fizetési kedvezmény) engedélyezését, hogy rajta kívül álló ok lehetlenné teszi a határidőre való teljesítést, vagy az számára aránytalan nehézséget jelentene. A (3)

bekezdés alapján a fizetési kedvezményre vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni meghatározott cselekmény teljesítésére irányuló kötelezettség esetén is. A (4) bekezdés szerint pedig a teljesítési határidő lejártá után az ügyfél - feltéve, hogy a végrehajtást még nem rendelték el - a (2) bekezdésben meghatározott okból igazolási kérelem egyidejű benyújtásával kérhet fizetési kedvezményt. Ha az eljáró versenytanács elutasítja az igazolási kérelmet és a fizetési kedvezmény iránti kérelmet, egyidejűleg dönt a végrehajtás elrendeléséről is. A fizetési kedvezmény iránti kérelmet indokolni, és adatokkal, okiratokkal megfelelően alátámasztani szükséges.

172. A Tpvt. XII/A. fejezete rendelkezik a Gazdasági Versenyhivatal döntésének végrehajtásáról. A Tpvt. 84/A. § alapján a végrehajtásra a fejezetben nem szabályozott kérdésekben az Ákr. rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni.
173. A Tpvt. 84/C. §-a értelmében ha a kötelezett pénzfizetési kötelezettségének határidőben nem tesz eleget, illetve az állam által előlegezett költség után a megelőlegezés időtartamára az adózás rendjéről szóló törvény szerinti késedelmi pótlékkal azonos módon számított mértékű késedelmi pótlékot fizet.
174. Az Ákr. 133. §-a értelmében a végrehajtást – ha törvény vagy kormányrendelet másként nem rendelkezik – a döntést hozó hatóság, másodfokú döntés esetén pedig az elsőfokú hatóság rendeli el. Az Ákr. 134. §-a értelmében a végrehajtást – ha törvény, kormányrendelet vagy önkormányzati hatósági ügyben helyi önkormányzat rendelete másként nem rendelkezik – az állami adóhatóság fogatosítja.
175. A Tpvt. 80/Q. § szerint a jogorvoslatra a Tpvt. XII. fejezetében nem szabályozott kérdésekben az Ákr. rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni. Az Ákr. 112. § szerint a hatóság határozata ellen önálló jogorvoslatnak van helye, a 113. § (1) bekezdése szerint a közigazgatási per kérelemre induló jogorvoslati eljárás. A 114. § (1) bekezdése szerint az ügyfél - az önálló fellebbezéssel nem támadható végzések kivételével - a véglegessé vált döntés ellen közigazgatási pert indíthat.
176. A joggyakorlat értelmében egy okiratba foglalható a határozat és a végzés, illetve több határozat vagy végzés. Ha a jogorvoslatra jogosult az egybefoglalt határozat és végzés ellen is jogorvoslattal él, a határozat elleni jogorvoslat szabályait kell alkalmazni.
177. A közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) 157. §-ának (7) bekezdése szerint, ha jogszabály bírósági felülvizsgálatot tesz lehetővé, azon 2018. január 1-jétől közigazgatási pert kell érteni. A közigazgatási per szabályait a Kp. határozza meg.
178. A Kp. 29. §-ának (1) bekezdése az elektronikus kapcsolattartásra a polgári perrendtartás szabályait rendeli megfelelően alkalmazni. A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény 608. §-ának (1) bekezdése szerint az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól szóló 2015. évi CCXXII. törvény (a továbbiakban: E-ügyintézési tv.) alapján elektronikus úton történő kapcsolattartásra kötelezett minden beadványt kizárólag elektronikusan - az E-ügyintézési tv.-ben és végrehajtási rendeleteiben meghatározott módon - nyújthat be a bírósághoz.
179. Az E-ügyintézési tv. 9. §-ának (1) bekezdése alapján elektronikus ügyintézésre köteles az államigazgatási szerv feladat- és hatáskörébe tartozó ügyben ügyfélként eljáró gazdálkodó szervezet és annak jogi képviselője.

180. A Kp. 39. §-ának (6) bekezdése szerint – ha törvény eltérően nem rendelkezik – a keresetlevél benyújtásának a közigazgatási cselekmény hatályosulására halasztó hatálya nincs. Ugyanakkor a Kp. 50. §-a szabályozza az azonnali jogvédelem iránti kérelmet az alábbiak szerint. Akinek jogát, jogos érdekét a közigazgatási tevékenység vagy az azzal előidézett helyzet fenntartása sérti, a közvetlenül fenyegető hátrány elhárítása, illetve a jogvitára okot adó állapot változatlan fenntartása érdekében a perre hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságtól az eljárás során bármikor azonnali jogvédelmet kérhet. Azonnali jogvédelem keretében kérhető a halasztó hatály elrendelése is. A kérelem benyújtható a keresetlevéllel együtt is. Ha nem a keresetlevéllel együtt nyújtják be, a kérelmet a bírósághoz kell benyújtani. A kérelemben részletesen meg kell jelölni azokat az indokokat, amelyek az azonnali jogvédelem szükségességét megalapozzák, és az ezek igazolására szolgáló okiratokat csatolni kell. A kérelmet megalapozó tényeket valószínűsíteni kell.
181. Az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Itv.) 37. § (1) bekezdése szerint a bírósági eljárásért az Itv.-ben megállapított illetéket kell fizetni.
182. Az Itv. 45/A. § (2) bekezdése alapján az illeték alapjára a 39-41. §§-ban foglaltakat, az illeték mértékére a 42. §-ban foglaltakat kell alkalmazni a marasztalási perben, valamint akkor, ha az eljárás tárgya adó-, illeték-, adójellegű kötelezettséggel, társadalombiztosítási járulék- vagy vámkötelezettséggel, versenyfelügyeleti üggyel, sajtótermékkel és a panaszügyek kivételével médiaszolgáltatással, továbbá elektronikus hírközléssel vagy közbeszerzéssel kapcsolatos.
183. Az Itv. 62. § (1) bekezdés h) pontja alapján a közigazgatási bírósági eljárásban a felet illetékfeljegyzési jog illeti meg. Az Itv. 59. § (1) bekezdése szerint az, akit tárgyi illetékfeljegyzési jog illet meg, mentesül az illeték előzetes megfizetése alól. Ilyen esetben az fizeti az illetéket, akit a bíróság erre kötelez.

Budapest, 2022. április 21.

Váczai Nóra
előadó versenytanács tag

dr. Kőhalmi Attila
versenytanács tag

dr. Szoboszlai Izabella
versenytanács tag